

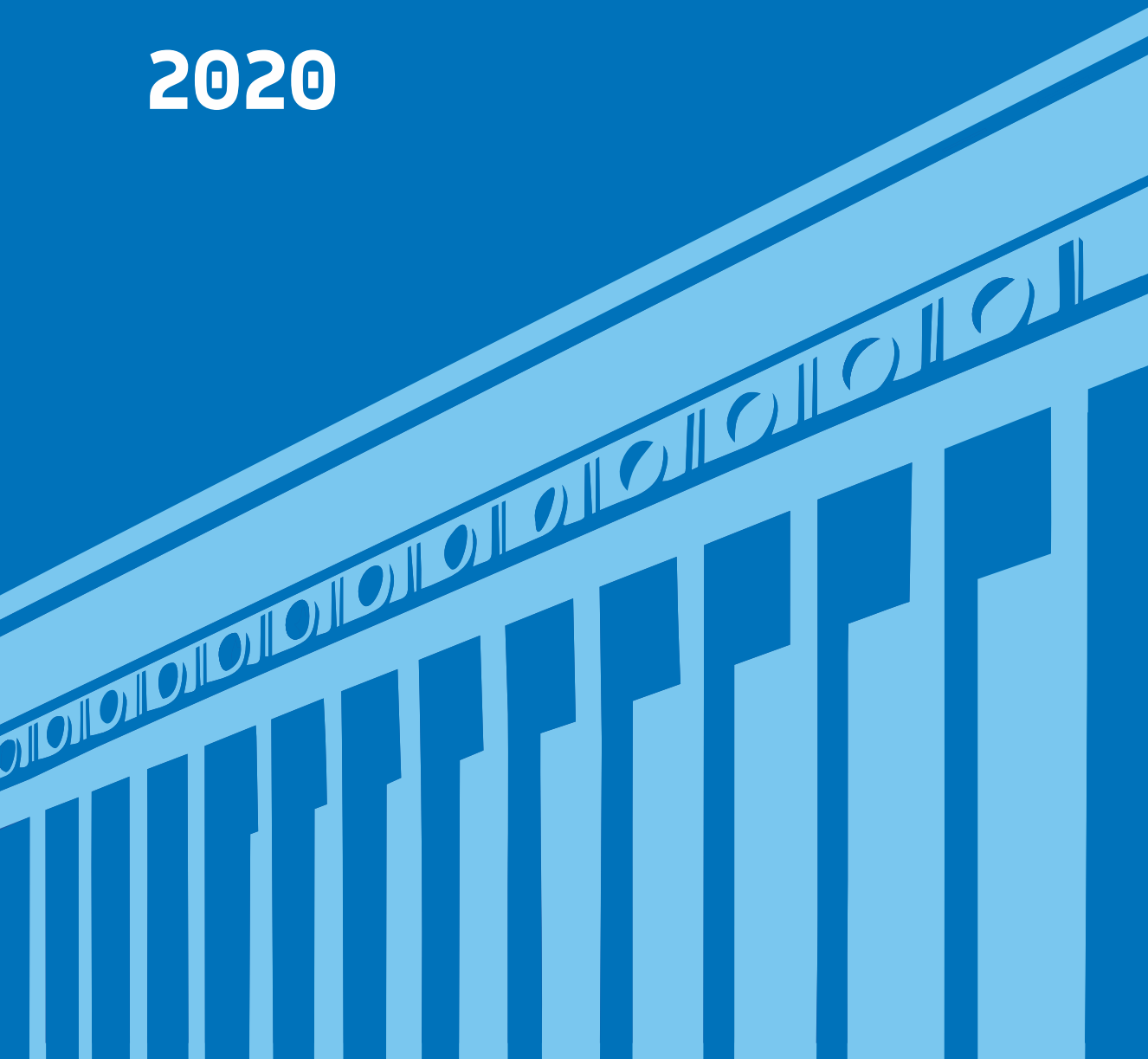

EDUSKUNTA
RIKSDAGEN

NORDISKA RÅDET
FINLANDS DELEGATION

VERKSAMHETSBERÄTTELSE

2020

B 7/2021 rd

NORDISKA RÅDET
FINLANDS DELEGATION
VERKSAMHETSBERÄTTELSE
2020

HELSINGFORS 2021

ISSN 1237-0592

NORDISKA RÅDET

Finlands delegation

Till riksdagen

Finlands delegation i Nordiska rådet överlämnar härmed sin berättelse över rådets verksamhet 2020. Berättelsen redogör för rådets sessioner och möten och innehåller en översikt över delegationens verksamhet under verksamhetsåret.

Helsingfors den 1.3.2021

För Finlands delegation i Nordiska rådet

Erkki Tuomioja
ordförande

Mari Herranen
sekreterare

Innehåll

1. Sammanfattning.....	6
2. Finlands delegation 2020.....	6
2.1 Möten och ministersamråd.....	6
2.2 Delegationens initiativ om elektronisk identifiering.....	7
2.3 Hållbar utveckling ledande tema för sommarmötet.....	8
2.4 Dialog med ministerrådet.....	9
2.4.1 Rekommendationer och politiska dialoger.....	9
2.4.2 Skriftliga och muntliga frågor.....	10
3. Coronaepidemin och dess konsekvenser för det nordiska samarbetet.....	11
3.1 Aktuell debatt med FN:s generalsekreterare och regeringarna.....	11
3.2 Diskussion med de nordiska statsministrarna.....	12
3.3 Debatt med ministrarna om pandemins konsekvenser för det nordiska samarbetet....	12
4. Gränshinder och rörlighet i Norden.....	13
4.1 Att avlägsna gränshinder.....	13
4.2 Tillväxt, utveckling och rörlighet i Norden.....	14
5. Samhällets övergripande säkerhet och beredskap.....	15
5.1 Nordiska rådets strategi för samhällssäkerhet.....	15
5.2 Rådets rekommendationer om den övergripande säkerheten och politiska dialoger ...	16
5.3 Ministrar med ansvar för beredskapen.....	17
6. Parlamentariskt utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiskt samarbete i Norden.....	17
6.1 Utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete.....	18
6.1.1 Den nya nordiska utrikes- och säkerhetspolitiska strategin.....	18
6.1.2 Utrikesministrarnas redogörelse.....	18
6.1.3 Redogörelse från ministrarna för nordiskt samarbete.....	19
6.2 Försvarspolitiskt samarbete.....	19
6.2.1 Försvarsministrarnas redogörelse.....	20
7. Regionalt samarbete.....	20
7.1 Baltiska församlingen.....	20
7.2 Vitryssland.....	21
7.2.1 Möte med en vitrysk oppositionsledare.....	22

7.3 Arktis, Barents och den nordliga dimensionen	23
7.4 Östersjöregionen.....	23
7.5 EU	24
8. Välfärds- och kultursektorn i skuggan av coronakrisen	24
8.1 Coronapandemins effekter på kultursektorn och bättre mediekompetens.....	24
8.2 Diskussion om nedskärningarna i kulturbudgeten.....	25
8.3 Jämställdhetsfrågor, antibiotikaresistens och arbete mot självmord	25
9. Ett koldioxidsnålt och resurseffektivt Norden.....	26
9.1 Sommarmötet i utskottet för ett hållbart Norden	26
9.2 Mikroplast i haven och övergödning av Östersjön	26
9.3 Bekämpning av övergödningen i Östersjön genom gipsbehandling.....	27
9.4 Gemensamt möte om hållbar förvaltning av haven.....	28
9.5 Naturens bärkraft och mångfald	28
9.6 Gemensamt möte med miljö- och klimatministrarna	29
10. Budgeten för nordiskt samarbete.....	30
10.1 Budgetprocessen.....	30
11. Teman i det nordiska samarbetet 2021	31
11.1 Presidentskapet i Nordiska rådet 2021.....	31
11.2 Finlands ordförandeskap i Nordiska ministerrådet 2021.....	32
BILAGA 1 Finlands delegation 1.1. – 31.12.2020.....	33
BILAGA 2 Nordiska rådets rekommendationer 2020.....	36
BILAGA 3 Nordiska rådets priser	41

Partibeteckningar:

cent	Centern i Finland
saml	Samlingspartiet
saf	Sannfinländarna
sv	Svenska folkpartiet
sd	Finlands Socialdemokratiska Parti
vänst	Vänsterförbundet
gröna	Gröna förbundet
HI	Hållbart Initiativ
MSÅ	Moderat Samling på Åland
ÅF	Ålands framtid
ÅSD	Ålands socialdemokrater

1. Sammanfattning

År 2020 var exceptionellt i hela världen. Covid-19, coronaviruset, som spred sig från Wuhan i Kina i början av året påverkade allt. Det nordiska samarbetet gick in i ett tillstånd där ländernas regeringar valde mycket olika strategier för att stävja pandemin. Gränserna mellan de nordiska länderna stängdes, vilket ledde till ett flertal nya gränshinder och till att den nordiska fria rörligheten försvagades. Det har diskuterats huruvida det nordiska samarbetet befinner sig i kris, och olika åsikter har framförts.

Det viktigaste temat under året var den nordiska övergripande säkerheten och beredskapen. Nordiska rådets strategi för samarbete kring samhällssäkerhet överlämnades i januari 2020 till de nordiska regeringarna i form av en rekommendation av rådet. Strategin anger en tydlig riktning för det nordiska samarbetet kring samhällssäkerhet och den innehåller ett flertal rekommendationer och konkreta förslag för regeringarna på hur samarbetet kan fördjupas. Tyngdpunkten i det utrikespolitiska påverkansarbetet låg på demokrati i Vitryssland, cyber- och hybridhot samt den nya nordiska utrikes- och säkerhetspolitiska strategin, den så kallade Bjarnasonrapporten.

Presidentskapet i Nordiska rådet innehades under året av Island, vars främsta tema var att försvara de gemensamma värderingarna. De prioriterade områdena var demokrati, rättsstatsprincipen, naturvård och betoning av samhörighet genom språk. Inom naturvården fokuserade isländarna på två huvudteman: att öka de ungas möjligheter att påverka miljöarbetet och att skydda haven. Inom demokratitemat låg tyngdpunkten på bekämpning av falska nyheter, bland annat genom gemensamma nordiska åtgärder. Huvudtemat inom välfärdssektorn var mental hälsa och antibiotikaresistens.

När det gäller bekämpningen av klimatförändringen diskuterades mikroplasten i haven, de möjligheter som den cirkulära ekonomin erbjuder och hållbart byggande. Inom kultursektorn diskuterades bland annat budgetnedskärningar, samnordiska idrottsevenemang och yrkesutbildning.

Coronaepidemin och restriktionerna i anslutning till den påverkade i hög grad verksamheten under året. På grund av epidemin höll såväl rådet som delegationen sina möten på distans i stället för ansikte mot ansikte. Nordiska rådets temasession skulle i mars 2020 arrangeras av riksdagen men ställdes in. När rådet övergick till distansmöten intensifierades takten och sammanträden hölls nästan varje vecka. Under året förde Finlands delegation en dialog med ministrarna om aktuella nordiska frågor. Delegationen sammanträdde sex gånger under året.

Ordförande för Nordiska ministerrådet var Danmark, vars prioriteringar under ordförandeskapet var ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden. Ordförandeskapet verkställde under rubriken "Framtidens lösningar tillsammans" Nordiska ministerrådets nya vision för 2030, då Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region. Visionen lyftes under året tydligt fram i dialogen mellan ministerrådet och Nordiska rådet. Nordiska rådet har budgetmakt, och bland annat därför är samarbetet mellan rådet och ministerrådet intensivt.

2. Finlands delegation 2020

2.1 Möten och ministersamråd

Ordförande för delegationen var Erkki Tuomioja och vice ordförande Lulu Ranne. Delegationen sammanträdde sex gånger under året. Vid samtliga möten hördes ministrar inom olika förvaltningsområden, och det nordiska samarbetet inom deras förvaltningsområden diskuterades med dem. Också den finländska medlemmen i Gränshinderrådet, tidigare riksdagsledamoten Kimmo Sasi, deltog i mötena och gick igenom gränshinderarbetets situation inom olika sektorer; på grund av coronasituationen uppstod det många nya gränshinder från och med mars. I delegationens sammanträden deltar dessutom ständigt representanter för Ungdomens Nordiska Råd och chefen för sekretariatet för nordiskt samarbete vid utrikesministeriet.

I februari hördes utrikesminister Pekka Haavisto om det nordiska ambassadsamarbetet, Finlands kampanj för medlemskap i FN:s råd för mänskliga rättigheter för perioden 2022–2024 samt utarbetandet av en ny nordisk utrikes- och säkerhetspolitisk rapport, den så kallade Stoltenberg II-rapporten. Rapporten kommer att fokusera på hybrid- och cyberhot samt klimatfrågor. Under mötet diskuterades också nordiska fredsmedlingsfrågor. Ministern nämnde det nordiska nätverket av kvinnliga fredsmedlare som ett exempel på gott samarbete på nordisk nivå.

I juni hörde delegationen ministern för nordiskt samarbete Thomas Blomqvist. Han berättade särskilt om coronapandemins effekter på det nordiska samarbetet och om målet att intensifiera informationsutbytet om coronaviruset. Sjukdomssituationen i de olika länderna har varierat, och därför har de också valt mycket olika handlingslinjer. Minister Blomqvist berättade också om förberedelserna inför Finlands ordförandeskap i Nordiska ministerrådet 2021. Ordförandeskapet kommer att prioritera temana i Nordiska ministerrådets nya strategi: ett grönt, socialt hållbart och konkurrenskraftigt Norden. Ministern berättade dessutom för delegationen att regeringarnas svar på Nordiska rådets rekommendation om den övergripande säkerheten kommer att lämnas före sommaren.

I september hörde delegationen forsknings- och kulturminister Annika Saarikko. Minister Saarikko berättade om coronaepidemins effekter på det nordiska samarbetet inom vetenskaps- och kultursektorn. Kultursektorn har drabbats hårt av följderna av pandemin. Regeringarnas restriktioner, såsom begränsning av rörligheten, har lett till att offentliga evenemang ställts in eller bantats ned. Också rörligheten mellan de nordiska länderna har minskat betydligt. Särskilt eventbranschen har fått ett hårt slag.

Minister Saarikko berättade också om vilka konsekvenser ministerrådets nya budget har för kultursektorn. Kultursektorn kommer att utsättas för betydande nedskärningar i de kommande budgetarna: 15,5 procent fram till 2024. Den totala budgeten har byggts upp utifrån en ny vision med särskild betoning på miljön. Kampen mot klimatförändringen är ett centralt tema i detta, och de ökningarna som anslås för det tar pengar från andra sektorer.

Vid delegationens möte i oktober presenterade familje- och omsorgsminister Krista Kiuru det nordiska samarbetet inom social- och hälsovården. Hon berättade att man på grund av coronaepidemin har haft mer kontakt med nordiska kolleger än någonsin tidigare och att informationsflödet mellan länderna har fungerat bra. Kontakterna har fokuserat på mycket konkreta frågor: förberedelser i allmänhet samt bland annat gemensam upphandling av skyddsutrustning och tillgång till läkemedel. Minister Kiuru betonade att samarbetet mellan de nordiska länderna är viktigt särskilt i dessa tider. Enligt henne är det också nödvändigt att sätta upp konkreta samarbetsmål. Hon berättade också om ett treårigt prioriterat projekt för gränshinderarbetet som med hjälp av digitalisering stöder en smidig vardag. Avsikten är att främja fungerande vårdkedjor med hjälp av digitala lösningar. En dimension är den specialiserade sjukvården, som är utmanande i synnerhet i glesbygden.

2.2 Delegationens initiativ om elektronisk identifiering

Samhällena digitaliseras snabbt inom alla sektorer. Det skapar press på att inom ramen för det nordiska samarbetet exempelvis underlätta elektronisk identifiering. Finlands delegation i Nordiska rådet påpekade att de nordiska ländernas egna system för elektronisk identifiering skapar gränshinder för den nordiska kommunikationen. Det vore önskvärt att systemen fungerade bättre tillsammans. Enligt delegationen är frågan aktuell, eftersom de nationella identifieringssystemen (e-ID) som bäst reformeras i de enskilda nordiska länderna och kompatibiliteten för närvarande inte beaktas tillräckligt. Vid sitt möte i september beslutade Finlands delegation godkänna ett förslag i frågan och i delegationens namn sända det vidare till Nordiska rådet för behandling.

I delegationsförslaget föreslår Finlands delegation att de nationella elektroniska identifieringssystemen integreras sinsemellan. Målet är att främja medborgarnas fria rörlighet och att undanröja gränshinder mellan

de nordiska länderna. Enligt Finlands delegation skulle den nordiska integreringen av elektroniska identifieringssystem ytterligare underlätta medborgarnas kontakter med myndigheterna i de andra nordiska länderna. På nationell nivå har de nordiska länderna bra elektroniska identifieringssystem, men det uppstår problem vid gränsöverskridande åtgärder. Den tunga byråkratin försvårar fortfarande skötseln av många vardagliga ärenden, eftersom det inte går lika smidigt att bevisa identiteten i gränsöverskridande ärenden som i det egna landet. En gemensam nordisk elektronisk identifiering är nyckeln till gränsöverskridande banktjänster, studier, arbete och handel. Delegationen betonar att en samordning kunde undanröja onödiga gränshinder, sprida bästa praxis och möjligen också sänka kostnaderna för att införa systemen.

Finlands delegation hörde i oktober finansministeriets specialsakkunniga Kimmo Mäkinen och utvecklingschefen för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata Mika King om övernationella elektroniska identifieringssystem och det nordiska samarbetet i anslutning till sådana. De sakkunniga informerade också delegationen om EU:s pågående IDAS-projekt och Nordiska ministerrådet för digitaliserings (MR-DIGITAL) NOBID-projekt samt om projektens konsekvenser för det nordiska samarbetet. De redogjorde för hur de respektive nordiska ländernas projekt för elektroniska identifieringssystem framskrider. Delegationens medlemmar fick tillfälle att diskutera hur de nationella elektroniska identifieringssystemen kan integreras för att förhindra onödiga gränshinder och kostnader. Genom att utveckla gränsöverskridande identifieringssystem strävar man också efter att öka dialogen och samarbetet mellan de ansvariga parterna, så att det nordiska perspektivet beaktas inte bara i det regionala samarbetet utan också på EU-nivå. Behandlingen av den finländska delegationens medlemsförslag i utskottet för tillväxt och utveckling i Norden beskrivs i underavsnitt 4.2.

2.3 Hållbar utveckling ledande tema för sommarmötet

Avsikten var att ett sommarmöte med utskottet för ett hållbart Norden skulle ordnas i Tammerfors under året. På grund av coronapandemin måste dock mötet i Tammerfors ställas in. I stället hölls det som videokonferens. Huvudteman för sommarmötet var cirkulär ekonomi, hållbar stadsplanering och koldioxidsnålt byggande, där Finland har gedigen kompetens. Den första delen av distansmötet ägnades åt dessa teman utifrån Finlands och särskilt Tammerfors och Birkalands erfarenheter och de projekt som är under beredning. Ledamot Anna-Kaisa Ikonen hälsade utskottets medlemmar virtuellt välkomna till Tammerfors och gav en översikt över sommarmötets teman. De stora projekten i Tammerfors hänför sig till hållbar utveckling: tätare samhällsstruktur, bättre rörlighet, lösningar för en smart stad och staden som plattform för innovationer.

Programchefen för Tammerfors klimatprogram Laura Inha redogjorde för stadens program för hållbar utveckling. Tammerfors mål att nå koldioxidneutralitet senast 2030 är en viktig del av målet för hållbar utveckling. Andelen förnybar energi ska då uppgå till 80 procent, och resterande 20 procent kompenseras genom olika kolsänkor. Vägen mot koldioxidneutralitet utstakas i en omfattande färdplan med sex teman, 37 underteman och hela 340 åtgärder. Utöver energilösningarna, såsom fjärrvärmenätet, granskades också bygglösningarna. Planeringen går i detalj in på var och hur det ska byggas, hur byggnadernas livscykel ska se ut och hur man gör det möjligt att leva koldioxidsnålt. Som exempel nämndes träbyggandet i stadsdelen Vuores samt de hållbara och intelligenta lösningarna i stadsdelen Hiedanranta. Samarbetet med näringslivet har haft en viktig roll i utvecklingen. Utskottsmedlemmarna var intresserade av hur förändringen hade åstadkommit. Förändringen har i huvudsak skett på marknadsvillkor, och genom beskattningen har man kunnat påverka bland annat energilösningarna.

Den cirkulära ekonomin var ett av temana för sommarmötet. I Finland har Sitra sedan 2013 utvecklat praktiska verktyg med vilka företag och industri kan lägga om sin verksamhet så att den blir koldioxidneutral. Under ledning av Sitra utvecklades år 2016 dessutom världens första nationella färdplan för cirkulär ekonomi. Sitras ledande expert inom cirkulär ekonomi Nani Pajunen beskrev i sitt inlägg den globala omställningen till en koldioxidneutral cirkulär ekonomi. Pajunen pekade på de komplexa produktionskedjorna i världsekonomin och mångfalden av råvarukällor. Produktionskedjornas komplexitet kan reduceras till de

begränsade naturresurserna, och alla lösningar för smart och hållbar konsumtion bygger på tillvaratagande av naturresurser, resurseffektivitet i produktionsprocesserna och koldioxidslät energiproduktion. I framtiden bör städerna planeras så att återvinningsmaterial kan tas emot enkelt. Största delen av utsläppen uppstår vid processeringen av material.

Verte Oy:s verkställande direktör Sakari Ermala presenterade ECO3-området för cirkulär ekonomi i Nokia kommun. Modellen har belönats med priset European Business Award och exporteras nu bland annat till Kina och Ryssland. Företagsparken ECO3 samlar företag som vill utveckla bioekonomin, vattenekonomin och den cirkulära ekonomin, produktionen av förnybar energi och teknik eller affärsverksamhet som baserar sig på trä och skog. Enskilda företag bildar ett ekosystem som överskrider de traditionella branschgränserna och skapar nytt, där den enas avfall blir den andras nyttighet. Med tanke på modellens funktion är det viktigt med ett nära samarbete mellan offentliga och privata organisationer och organisationer inom forsknings- och undervisningsbranschen. Avsikten är att ECO3-området i ekoindustriparken i Kolmenkulma ska utvidgas in på Tammerfors och Ylöjärvis sidor i området.

2.4 Dialog med ministerrådet

Nordiska rådet är det organ som styr Nordiska ministerrådets och de nordiska regeringarnas nordiska samarbete och politik. De främsta arbetsredskapen för medlemmarna i Nordiska rådet är rekommendationer och skriftliga och muntliga frågor till ministerrådet eller till de nordiska ländernas regeringar. Nordiska rådet har budgetmakt, det vill säga rådet godkänner ministerrådets årliga budget. Under året förde Nordiska rådet en aktiv dialog med Nordiska ministerrådet i synnerhet om coronaepidemin och restriktionerna i samband med den, den nordiska budgeten och den övergripande säkerheten. Under rådets sessionsvecka fördes en politisk dialog med de nordiska regeringarna om rådets rekommendationer angående den övergripande säkerheten.

2.4.1 Rekommendationer och politiska dialoger

Nordiska rådet godkänner rekommendationer och framställningar som är uppmaningar till ministerråden inom olika områden eller till en eller flera av de nordiska regeringarna att vidta åtgärder. Nordiska rådet godkänner årligen cirka 35 rekommendationer och framställningar. Årets rekommendationer och framställningar finns i bilaga 2.

Sedan 2016 har Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet kunnat föra en politisk dialog, det vill säga en dialog mellan de ansvariga ministrarna och medlemmarna i rådet, om det råder oenighet om rekommendationer och om ministerrådets eller regeringarnas svar på rekommendationerna enligt rådet inte är tillfredsställande. En rekommendation anses vara slutbehandlad efter en politisk dialog. Om rådet vill sätta fokus på en fråga måste en ny rekommendation lämnas in, och det kan ske tidigast följande budgetår. Beroende på rekommendationens karaktär kan den politiska dialogen föras vid ett ministermöte, en session, ett utskottsmöte, ett externt möte eller ett gemensamt möte. Möjligheten att föra en politisk dialog garanterar att de rekommendationer som är under behandling är aktuella.

Under året förde de nordiska statsministrarna och de ministrar som ansvarar för beredskapen en politisk dialog om Nordiska rådets övergripande säkerhetsrekommendationer. Rekommendationen till Nordiska ministerrådet och alla nordiska regeringar i januari 2020 täcker olika delområden inom samhällssäkerheten.

I samband med sessionsveckan deltog presidiet och samtliga nordiska statsministrar den 27 oktober i ett möte om genomförandet av rådets övergripande säkerhetsstrategi. Rådet förde en politisk dialog med statsministrarna om tre frågor där det behövdes såväl ett klart nordiskt mandat som en tydlig nordisk struktur och ledarskap. I en rekommendation konstateras det att regeringarna i de nordiska länderna bör bedöma det bästa sättet att engagera Nordiska ministerrådet i det nordiska utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet. Rådet uppmanar dessutom de nordiska regeringarna att utse en opartisk kommitté med uppdrag att bedöma hur det nordiska samarbetet kan optimeras på samhällssäkerhetens område. En tredje

rekommendation som var under diskussion var utarbetandet av en konkret plan för att identifiera och undanröja de gränshinder som hindrar det nordiska samarbetet inom samhällssäkerhet och krisberedskap.

Presidiet och de nordiska ministrarna med ansvar för beredskapen förde under sessionsveckan dessutom en politisk dialog om rekommendationerna för den övergripande säkerheten. I diskussionen deltog för Finlands del presidiets medlemmar, ledamöterna Erkki Tuomioja och Wille Rydman samt inrikesminister Maria Ohisalo. Rådet önskade en politisk dialog med de ministrar som ansvarar för beredskapen angående frågor som anknyter till en tydligare nordisk struktur och nordiskt ledarskap samt övergripande säkerhet och polisarbete. Diskussioner fördes om sex rekommendationer som ingår i den övergripande säkerhetsstrategin.

De diskussioner som förts i de politiska dialogerna om genomförandet av den övergripande säkerhetsstrategin och de övergripande säkerhetsrekommendationerna behandlas närmare i kapitel 5.

2.4.2 Skriftliga och muntliga frågor

Medlemmarna i Nordiska rådet har rätt att ställa frågor till regeringarna eller Nordiska ministerrådet. Medlemmarna kan också ställa frågor tillsammans med andra medlemmar i utskotten eller partigrupperna. Frågorna kan gälla nordiskt samarbete i allmänhet eller någon specifik rapport eller något meddelande som frågeställaren vill ha mer information om. Frågor får ställas också om annat än något nordiskt lands inrikespolitik. Frågeställaren ska kortfattat motivera varför frågan behöver ställas. En skriftlig fråga ska besvaras inom sex veckor från det frågan ställdes, och ministern ska underteckna den. På frågestunden under sessionen kan medlemmarna ställa muntliga frågor direkt till den behöriga ministern i vilket som helst land eller självstyrande område. Under året hölls inga traditionella plenarsammanträden på grund av coronarestriktionerna, men vid presidiets och utskottens möten ställde rådets medlemmar frågor till de närvarande ministrarna.

Medlemmarna i Finlands delegation ställde i huvudsak skriftliga frågor inom ramen för något utskott. De finländska medlemmarna undertecknade sammanlagt 13 skriftliga frågor.

De finländska ledamöterna i utskottet för tillväxt och utveckling i Norden var särskilt aktiva frågeställare. Utskottet ställde frågor till de nordiska regeringarna om skatteparadis (E 2/2020), nationella regler kring alkohol och säkerhet ombord på fartyg (E 3/2020), regler kring laddning av batteridrivna fordon ombord på färjor (E 4/2020) samt framtida tidszoner i Norden (E 6/2020). Utskottet ställde en separat fråga till Färöarnas regering om färöiska färdskrivarkort (E 10/2020) och till Finlands regering om erkännande av färöiska och grönländska körkort (E 11/2020). Dessutom ställde utskottet en fråga till den svenska regeringen om rätten till närståendepenning, dvs. stöd för närståendevård, som betalas endast om både vårdare och den sjuke är försäkrade i Sverige (E 12/2020). Den finländska delegationens medlemmar i utskottet för tillväxt och utveckling i Norden är ledamöterna Eveliina Heinäluoma, Vilhelm Junnila, Heli Järvinen, Lulu Ranne, Joakim Strand och Juhana Vartiainen samt ledamöterna i Ålands lagting Anders Eriksson och Mikael Staffas.

Utskottet för välfärd i Norden ställde en fråga till de nordiska regeringarna om gemensamma nordiska regler för gränsöverskridande tvister om vårdnad och umgängesrätt (E 20/2020). Utskottet ställde en fråga till Nordiska ministerrådet som gränsöverskridande ambulans- och sjukvårdstransporter (E 21/2021). Frågan undertecknades av delegationens medlemmar Outi Alanko-Kahiluoto, Kaisa Juuso och Ilmari Nurminen.

Utskottet för ett hållbart Norden frågade Nordiska ministerrådet om hållbart byggande (E 23/2020). Frågan undertecknades av delegationens medlemmar Anna-Kaisa Ikonen och Mikko Kärnä.

Delegationens medlemmar Wille Rydman och Mikko Kärnä ställde frågor till Sveriges regering. Rydman ställde en fråga om Sveriges försvarsbudget och dess effekter på försvarssamarbetet med Finland (E 22/2020). Han frågade om den svenska regeringen prioriterar försvarssamarbetet med Finland och om den i så fall är beredd att avsätta tillräckliga medel till det svenska försvaret. Riksdagsledamot Mikko Kärnä

ställde en fråga om åtgärderna för att bekämpa coronaviruset (E 19/2020). Han bad Sveriges regering om en utredning om vilka åtgärder Sverige kommer att vidta för att se till att åtgärderna för bekämpningen av coronaviruset är på samma nivå som i övriga Norden. Delegationens medlemmar Vilhelm Junnila, Kaisa Juuso, Riikka Purra och Lulu Ranne ställde en fråga till de nordiska regeringarna om riskbedömning under coronapandemin (E/24/2020)

3. Coronaepidemin och dess konsekvenser för det nordiska samarbetet

Coronaviruset, dvs. sjukdomen covid-19, har under 2020 kostat över en miljon människoliv, smittat miljontals människor och skakat världsekonomin. Coronaepidemin var det viktigaste och mest konkreta globala temat år 2020, eftersom den berörde alla människor på jorden.

Parlamentarikerna har under året uttryckt sin oro över stängningen av de nordiska ländernas gränser och dess konsekvenser för det nordiska samarbetet. Pandemin har påverkat samarbetet och samhällets strukturer på ett aldrig tidigare skådat sätt. Det fick Nordiska rådets medlemmar att fundera över hur Norden kan svara på dessa utmaningar och hur man på nytt kan bygga upp förtroendet för det nordiska samarbetet. Coronasituationen diskuterades ingående vid nästan samtliga rådsmöten och vid rådets möten med regeringarna. Rådets främsta budskap till regeringarna i de nordiska länderna var att man bör dra lärdom av coronafarenheterna med tanke på framtida utmaningar.

Nordiska rådet bjöd in FN:s generalsekreterare António Guterres till ett toppmöte som hölls på distans under sessionsveckan. Vid evenemanget firade rådet FN:s 75-årsjubileum.

3.1 Aktuell debatt med FN:s generalsekreterare och regeringarna

FN:s generalsekreterare António Guterres och de nordiska statsministrarna deltog i rådets distanstoppmöte den 27 oktober. Teman för mötet med Guterres var coronakrisen och de utmaningar som pandemin medför för världssamfundet.

Nordiska rådets president Silja Dögg Gunnarsdóttir öppnade det gemensamma mötet om covid-19-krisen. I sitt korta inledningsanförande poängterade hon att vi alla är beroende av varandra, och lyfte som ett isländskt exempel fram konsekvenserna av vulkanutbrott för såväl Island som världen i stort. På samma sätt berör coronapandemin alla globalt, och svaret på globala frågor är multilateralt samarbete.

Generalsekreterare Guterres tackade för äran att få tala med Nordiska rådet och konstaterade att de nordiska länderna är stora anhängare av FN, multilateralt samarbete och hållbar utveckling. Generalsekreteraren konstaterade att coronakrisen har äventyrat den hållbara utveckling som fortgått stabilt sedan början av 2000-talet. Han var dock optimistisk i fråga om ACT-Accelerator, det internationella samarbetet kring covid-19. Partnerskapet omfattar över 180 länder och ekonomier och har redan lyckats samla finansiering för många insatser i programmet. Programmet behöver dock ytterligare 14 miljarder US-dollar. Målet är att vaccinet ska vara tillgängligt globalt som en offentlig nytting, eftersom ingen är säker förrän alla är säkra.

Ingen av oss är heller immun mot klimatförändringen. Generalsekreterare Guterres efterlyste ambitiösa åtgärder för att vi ska kunna nå målet om att begränsa den globala uppvärmningen till 1,5 grader. Just nu är vi långt ifrån det. Det är viktigt att vi efter coronakrisen återuppbygger våra ekonomier ur klimatsynpunkt. Generalsekreteraren räknade upp de åtgärder som FN uppmanar länderna att vidta för en hållbar ekonomisk återhämtning efter coronakrisen. Enligt FN bör länderna bland annat investera i hållbara jobb och företag, avstå från stödpaket för förorenande industrier och subventioner till fossila bränslen, såsom stenkol. Vidare bör länderna beakta miljöfrågorna och klimatriskerna i alla finansiella och politiska beslut. Generalsekreterare Guterres försäkrade att han förlitar sig på de nordiska ländernas ledarskap i fråga om samtliga mål.

Klimatfinansieringen utgjorde en central del av Guterres budskap. Han uppmanade länderna att i fråga om klimatlöften utnyttja COP 26-mötet 2021. Generalsekreterare Guterres påminde om att vi varje år behöver 100 miljarder dollar för klimatåtgärder i utvecklingsländerna. Covid-19 har försvårat skuldskrisen i många länder. Också pensionsfonderna behövs för att lösa krisen. Vi behöver också en ny multilateralism, något vi kan fokusera på nu, under FN:s 75-årsjubileum. Guterres tackade statsministrarna för deras engagemang.

Danmarks statsminister Mette Frederiksen tackade Guterres och FN för deras goda arbete och konstaterade att de nordiska länderna alltid kommer att stödja FN och det multilaterala samarbetet både politiskt och ekonomiskt. Statsministrarna och ledarna för de självstyrande områdena redogjorde för läget i respektive land och om åtgärderna under pandemin. Större delen av Norden har hittills klarat sig bra under pandemin, särskilt Grönland och Färöarna. Statsminister Sanna Marin konstaterade att välfärdsskillnaderna har ökat under coronakrisen. Marin tackade Guterres för ett gott arbete under coronapandemin och för hans insatser för FN-systemet. Marin hoppades att FN lyckas förnya sig under pandemin. Vi behöver reformer av många slag för att nå målen för hållbar utveckling.

Efter statsministrarnas anföranden fick generalsekreteraren Guterres frågan om hur de nordiska länderna kan hjälpa fattiga länder att få vacciner och vilken roll de skulle kunna spela i utvecklingen av FN. Generalsekreterare Guterres konstaterade att FN-systemet garanterar distribution av vaccinet inom ACT-Accelerator-projektet, men att det fortfarande behövs ytterligare finansiering på flera miljarder dollar. Guterres berättade också att han gärna skulle se att de nordiska länderna ledde reformeringen av FN. Generalsekreteraren sade också att det behövs god förvaltning och tekniskt bistånd för att länderna ska kunna utveckla sin ekonomi. Då behöver de inte lika ofta ty sig till FN-systemets nödhjälp. En fråga gällde ojämlikheten i världen. Guterres svarade att vi också behöver samarbete på skatteområdet för att tillgångarna inte ska koncentreras till ett litet antal globala storföretag utan egentlig hemort. Även beskattningsmässigt har de nordiska samhällena enligt generalsekreteraren visat sig vara välfungerande.

3.2 Diskussion med de nordiska statsministrarna

Den andra delen av toppmötet utgjordes av en diskussion med de nordiska statsministrarna. Fokus låg framför allt på stängningen av gränserna, som många talare var bekymrade över. I ett anförande påtalades det att pandemin utmanar det nordiska samarbetet och rentav det ömsesidiga förtroendet. Statsministrarna var mycket eniga om att det här inte handlar om bristande förtroende, utan om de nödvändiga åtgärder som hälsoläget kräver. I synnerhet Danmarks statsminister Mette Frederiksen betonade att gränsfrågan inte är en förtroendefråga utan att syftet med restriktionerna är att dämpa spridningen av pandemin. En talare lyfte fram idén om ett coronapass, men fick inte stöd av statsministrarna. I princip stöder man resande, men under rådande omständigheter är det inte förnuftigt att passera gränserna. Som Finlands statsminister Sanna Marin konstaterade vill man nu stoppa sjukdomen, inte människorna. Islands statsminister Katrín Jakobsdóttir ansåg att resandet i sig är viktigt. Under diskussionen framkom det också att de nordiska hälsoministrarna har samarbetat intensivt för att utbyta information.

3.3 Debatt med ministrarna om pandemins konsekvenser för det nordiska samarbetet

Som en del av det danska ordförandeskapet i ministerrådet 2020 ordnade Färöarna den 27 november en för allmänheten öppen debatt med samarbetsministrarna om covid-19-krisen och det nordiska samarbetet. Hälsokrisen har satt alla offentliga system under hårt tryck, och också det nordiska samarbetet har lidit. Det har uppstått fler gränshinder, och behovet av samnordisk krishantering har ökat. Färöarnas minister Kaj Leo Johannesen berättade att Färöarna har för avsikt att arrangera en livekonferens om dessa frågor 2021, om coronaläget tillåter det.

Expertanförandena lyfte fram coronaläget i november och den kraftiga ökningen av antalet fall i den andra vågen. Experterna betonade också de ojämna effekterna av krisen i olika länder, eftersom de människor

som lever i marginalen lider hårdast av hälsorelaterade och ekonomiska konsekvenser. Dessutom framfördes behovet av effektiva gränsöverskridande åtgärder, ett väl samordnat arbete inom den offentliga sektorn samt digitala hälsovårdssystem. WHO:s Europadirektör Hans Kluge konstaterade att de nordiska länderna har lyckats bra i kampen mot coronan. Att samhället baserar sig på ärlighet och förtroende och fungerande hybridstrategier har enligt Kluge bidragit till detta. De färöiska och finländska experterna berättade dessutom om hanteringen av coronaläget och om gemensam beredskap.

Också ministrarna höll anföranden vid evenemanget. Det rådde samsyn om att ingen har valt den nuvarande situationen och att syftet med de vidtagna åtgärderna varit att skydda folkhälsan. Island betonade turismen och dess betydelse som näring. Turismen är viktig också för bland andra Åland. Den nuvarande situationen har försvårat utsikterna för företagen i branschen, och en del har redan blivit arbetslösa. Sveriges statssekreterare såg det som viktigt att handelshindren förblir aktuella på agendan. Finlands minister för nordiskt samarbete Thomas Blomqvist berättade att avsikten är att under det kommande finska ordförandeskapet i ministerrådet fokusera på gemensam beredskap och försörjningsberedskap på nordisk nivå. Blomqvist betonade nödvändigheten av de vidtagna åtgärderna och att besluten har fattats under tidspress och på det sätt som varit bäst vid varje tidpunkt. Det står dock klart att allt inte har lyckats helt perfekt.

Parlamentarikerna uttryckte i sina anföranden oro över att gränserna stängs och över det allmänt minskande förtroendet för det nordiska samarbetet. Även Sveriges och Norges avvikande coronastrategier har väckt irritation. I gränsområdena har det förekommit öppen misstro mot medborgare i det andra landet, vilket är ett beklagligt och nytt fenomen i relationerna mellan de nordiska länderna. Ministrarna betonade dock att nedstängningarna har vidtagits för att skydda människor och att stängningen av gränserna inte är ett trevligt val, utan en nödvändig tvångsåtgärd för att stoppa pandemin. Dessa frågor faller under den nationella beslutanderätten. Också vårens isolering av Nyland i Finland lyftes fram som ett exempel på en statsintern gränsavstängning. Slutligen konstaterades det att det nordiska samarbetet står inför många utmaningar och att förtroendet förhoppningsvis snart kan byggas upp igen.

4. Gränshinder och rörlighet i Norden

4.1 Att avlägsna gränshinder

Nordiska rådet sätter press på regeringarna för att undanröja gränshinder genom att aktivt lyfta upp aktuella gränshinderfrågor på den politiska agendan. Rådets medlemmar övervakar också att regeringarna inte skapar onödiga nya nordiska gränshinder, dvs. skillnader i lagstiftningen eller genomförandet av den som försvårar rörligheten eller gränsöverskridande verksamhet och därmed ökar ojämlikheten mellan individer och företag i olika nordiska länder. När man tänker på medborgarna hänför sig de mest betydande gränshindren till gränsöverskridande beskattning, sociala förmåner, tillgången till social- och hälsovårdstjänster samt olika begränsningar i arbetslivet.

Fri rörlighet i Norden, en gemensam arbetsmarknad samt möjlighet att studera och bo i alla nordiska länder är för närvarande förmåner som medborgarna anser vara självklara. De har dock uppnåtts som ett resultat av ett långsiktigt och målmedvetet nordiskt politiskt arbete. Den fria rörligheten i Norden är viktig. Den har ett starkt samband med den ekonomiska tillväxten och ökande sysselsättningen. De nordiska statsministrarna har ställt som mål att de nordiska länderna ska vara världens mest integrerade region. Den nordiska traditionen av fri rörlighet över gränserna måste värnas och prioriteras även i framtiden. Också enligt den grundläggande samarbetsöverenskommelsen mellan de nordiska länderna (1962) ska länderna särskilt eftersträva ökad inbördes samordning av lagstiftningen inom vissa områden. Där betonas likabehandlingen av medborgarna och konstateras att hinder för handel och kapitalrörelser mellan länderna bör undanröjas.

På parlamentarisk nivå utförs gränshinderarbetet i Nordiska rådets utskott och i synnerhet i gränshindergruppen, som består av representanter för rådets utskott och alla medlemsländer. Vice ordföranden för

Finlands delegation, ledamot Lulu Ranne, är ordförande för Nordiska rådets gränshindergrupp. I gränshindergruppen ingår också ledamot Heli Järvinen. Ranne har efterlyst intensivare samarbete och dialog under coronapandemin för att förhindra nya gränshinder. Gränshindergruppen har understött en nordisk harmonisering av byggbestämmelser och byggstandarder. Vid harmoniseringen bör uppmärksamhet fästas vid bestämmelserna om hållbart träbyggande och tillgängligheten för personer med nedsatt rörlighet. Gränshindergruppen har till uppgift att stödja Gränshinderrådet och skapa parlamentariskt tryck för att undanröja gränshinder.

Gränshinderrådet är ett politiskt organ under Nordiska ministerrådet, och har fått i uppdrag av de nordiska ländernas regeringar att arbeta för fri rörlighet för enskilda personer och företag i Norden. De gränshinderfrågor som Gränshinderrådet prioriterade år 2020 var digital kommunikation med myndigheterna i ett annat nordiskt land, byggbestämmelser, ömsesidigt erkännande av yrkeskvalifikationer samt undanröjande av landsvisa hinder för tv-tjänster mellan de nordiska länderna. Gränshinderproblemen avgörs av de nationella företrädarna för rådet tillsammans med de ansvariga ministrarna och ministerierna samt myndigheterna. De nordiska gränshindren har länge legat på Nordiska rådets agenda. Finlands medlem i Gränshinderrådet var under året före detta riksdagsledamot Kimmo Sasi. Sasi har också valts till ordförande för Gränshinderrådet 2021.

I Finland är det Pohjola-Nordens rådgivningskommitté som är specialiserad på nordiskt arbete mot gränshinder. Kommittén består av företrädare för flera förvaltningsområden och ministerier och tillhandahåller rådgivningstjänster. Rådgivningskommittén bereder nationellt gränshinderrådets möten och sammankallar regelbundet experter på gränshinder från olika förvaltningsområden och ministerier samt rådgivningstjänster. På förslag av Finlands delegation godkände Nordiska rådet i plenum i Oslo rekommendation 25/2018, där de övriga nordiska länderna uppmuntrades att organisera gränshinderarbetet tvärsektorielt i enlighet med den väl beprövade finländska modellen.

4.2 Tillväxt, utveckling och rörlighet i Norden

Utskottet för tillväxt och utveckling i Norden arbetar för att Norden ska vara världens mest konkurrenskraftiga, innovativa och integrerade region under de kommande årtiondena. Hållbar utveckling, ett smidigt trafiksamarbete och undanröjande av gränshinder har en central roll i denna vision. Därför gällde de flesta av de teman som utskottet behandlade under året att främja en hållbar och kostnadseffektiv rörlighet och granskning av verktyg och ramvillkor som stöder rörligheten. Teman som behandlades var bland annat en nordisk flygskatt, goda arbetsvillkor inom sjöfarten, utvidgning av nattågsförbindelserna till Kontinentaleuropa samt flyttning av gods- och persontransporter från landsväg och hav till järnväg. Enligt preliminära överväganden kan exempelvis nattåg till Europa bidra till att stävja klimatförändringens negativa effekter. Arbetet förutsätter dock grundliga bedömningar. Det kan också ge nordiskt mervärde att upphandla vagnmateriel gemensamt, att höja tågens belägningsgrad och att integrera de digitala biljettsystemen i Norden. Under året förde utskottet också en aktiv dialog med ministerrådets transportsamarbetsgrupp om närmare samordning av transportsamarbetet och om de framtida riktlinjerna för transportsektorn.

Coronapandemin har påverkat samarbetet och strukturerna i vårt samhälle på ett aldrig tidigare skadat sätt. Det fick utskottet för tillväxt och utveckling i Norden att diskutera hur Norden kan svara på dessa utmaningar. Ett mötestema var innovationer och bästa praxis som kan hjälpa de nordiska länderna att tillsammans möta utmaningar som pandemin och bekämpa dem effektivare i framtiden. Utskottet diskuterade också hur de nordiska länderna kunde samordna den ekonomiska återuppbyggnaden – utan att glömma den hållbara utvecklingen och utsatta grupper. Kontakterna med informationstjänsterna i de nordiska gränsområdena har ökat avsevärt under coronakrisen, och stängningen av gränserna och de gällande bestämmelserna har ökat gränshindren för människor som bor i gränsområdena. I framtiden bör de nordiska länderna kunna varna och konsultera varandra innan de fattar nationella beslut, så att oavsiktliga

hinder mellan länderna kan förhindras. Vid sammanträdet i juni bekantade sig utskottet på initiativ av Nordiska ungdomsrådet också med mekanismer för smidigare penningöverföringar i realtid mellan de nordiska länderna. Om dessa mekanismer förverkligades skulle de främja och förenkla handel och betalning i realtid.

I utskottet för tillväxt och utveckling i Norden lade Finlands delegation fram ett nytt medlemsförslag om elektronisk identifiering i oktober. Delegationen hoppades att man i de nationella e-ID-projekten inte ska glömma det samnordiska perspektivet. Genom att stödja kompatibilitet mellan systemen och dialog mellan ansvariga tjänstemän kan vi minska byråkratin och förhindra uppkomsten av nya digitala gränshinder. Medlemsförslaget diskuterades i det ansvariga utskottet, som var enigt om att frågan måste behandlas i samråd, att e-ID-projekten bör samordnas och informationen vara öppen. Anders Eriksson, ledamot av Ålands lagting, betonade hur viktig den nordiska dimensionen är och konstaterade att man bör fundera över hur de nationella elektroniska identifieringssystemen kan integreras. Joakim Strand önskade att alla nordiska tjänstemän med ansvar för ämnet skulle kallas till samma bord. Genom att stödja kompatibiliteten mellan de elektroniska identifieringssystemen och dialog mellan ansvariga tjänstemän kan vi minska byråkratin och förhindra uppkomsten av nya digitala gränshinder. Det är viktigt för att de nordiska länderna verkligen ska vara världens mest integrerade region.

Världen digitaliseras i snabb takt. Om de nordiska länderna integrerar sina nationella elektroniska identifieringssystem, hjälper det medborgarna att bättre än tidigare sköta sina ärenden med myndigheterna i olika länder. På nationell nivå finns det visserligen redan nu bra elektroniska identifieringssystem i de nordiska länderna, men problem uppstår i synnerhet när medborgarna behöver myndighetstjänster över gränserna. De nationella elektroniska identifieringssystemen fungerar då inte alltid effektivt och ger inte tillgång till tjänster för medborgare i de övriga nordiska länderna. Den tunga byråkratin försvårar dessutom fortfarande skötseln av många vardagliga ärenden, eftersom det inte går lika smidigt att bevisa identiteten i gränsöverskridande ärenden som i det egna landet. I en situation där de nationella identifieringssystemen håller på att uppdateras och förnyas skulle en bättre samordning kunna undanröja onödiga gränshinder, sprida bästa praxis, förbättra säkerheten och möjligen också sänka kostnaderna för att införa systemen. Behandlingen av ärendet fortsätter vid de kommande mötena i utskottet för tillväxt och utveckling i Norden. Vid mötet i januari 2021 ska utskottet diskutera med rådets presidentskapslands ansvariga minister och höra nationella ansvariga tjänstemän och sakkunniga.

5. Samhällets övergripande säkerhet och beredskap

5.1 Nordiska rådets strategi för samhällssäkerhet

Nordiska rådets presidium beslutade hösten 2018 tillsätta en arbetsgrupp för att utarbeta en gemensam nordisk strategi för säkerheten i samhället. Genom strategin fastställs en klar riktning för Nordiska rådets prioriteringar, och den innehåller konkreta förslag till de nordiska regeringarna. Ordförande i arbetsgruppen är ledamot Wille Rydman. I arbetsgruppens mandat ingick samarbete inom förebyggande insatser och civil beredskap, cybersäkerhet, försörjningsberedskap och motståndskraft i kristider. Rådets ambitiösa nordiska strategi för samhällssäkerhet fick starkt stöd och godkändes vid ett plenarmöte i Stockholm i oktober 2019. Strategin blev alltså klar före coronakrisen. Gruppen fortsatte arbeta under året och utarbetade ett förslag till presidiet om vilka rekommendationer och teman som kunde behandlas med ministrarna under sessionsveckans politiska dialoger.

Nordiska rådets strategi för samhällssäkerhet tar fasta på utmaningar och hot mot de nordiska länderna, bland annat naturkatastrofer, pandemier, terrorangrepp, nätattacker, oljeskador till havs och problem med bränsle-, el- och livsmedelsförsörjning. Det är hot som kan drabba ett nordiskt land men som kan få konsekvenser över gränserna. Samlad kunskap och erfarenhet och samarbete kring beredskap ger de nordiska länderna stärkta möjligheter att möta utmaningarna.

I strategin ber Nordiska rådet de nordiska regeringarna bedöma hur Nordiska ministerrådet kan stödja det nordiska utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet och samarbetet kring samhällssäkerhet och beredskap. I dag ligger utrikes-, försvars- och säkerhetspolitik utanför Nordiska ministerrådets mandat. Detsamma gäller samarbete kring beredskap, stora olyckor och kriser. Medborgarna i Norden har en mycket positiv inställning till samarbetet, sägs det i strategin. I enkäter anser nordborna att samarbetet i försvars- och säkerhetsfrågor är det allra viktigaste. Det nordiska samarbetet saknar dock enligt Nordiska rådet en klar lägesbild och fokus när det gäller det samnordiska ledarskapet. Dessutom finns det ett flertal sektorer inom samhällssäkerhet som saknar avtal och styrdokument.

Nordiska rådets mål är en effektiv samnordisk krisberedskap, där ett nordiskt land snabbt bistår när ett nordiskt grannland drabbas av en kris. I strategin föreslås det också att de nordiska regeringarna utser en oberoende kommitté med mandat att utvärdera hur det nordiska samarbetet inom samhällssäkerhet kan optimeras. Dessutom vill rådet att de nordiska regeringarna fördjupar det nordiska polis-samarbetet, inrättar en gemensam nordisk flotta av brandsläckningsflyg och gör en analys av hur försörjningsberedskapen kan stärkas genom nordiskt energisamarbete. Nordiska rådet föreslår också att de nordiska regeringarna ökar utbytet av bästa praxis i arbetet mot hybrid- och cyberhot och fördjupar det nordiska polis-samarbetet, bland annat i kampen mot cyberbrottslighet.

5.2 Rådets rekommendationer om den övergripande säkerheten och politiska dialoger

Utifrån den nordiska strategi för samhällssäkerhet som Nordiska rådet godkände i oktober 2019 gav rådet i januari rekommendationer till Nordiska ministerrådet och de nordiska regeringarna om den övergripande säkerheten. Regeringarnas svar till Nordiska rådet kom in i juni 2020. Nordiska rådet var inte tillfreds med alla svar och inledde därför en politisk dialog. Utifrån det förslag som arbetsgruppen för den övergripande säkerheten lagt fram valde presidiet vissa rekommendationer som lades till grund för en politisk dialog med ministrarna.

I samband med sessionsveckan förde rådets presidium den 27 oktober en politisk diskussion med de nordiska statsministrarna och ministrarna med ansvar för beredskapen om genomförandet av strategin för samhällssäkerhet. I mötet deltog statsministrarna Mette Frederiksen från Danmark, Sanna Marin från Finland, Katrín Jakobsdóttir från Island, Erna Solberg från Norge och Stefan Löfven från Sverige. Vid mötet deltog dessutom de självstyrande områdenas regeringschefer: Färöarnas Bárður á Steig Nielsen, Grönlands Kim Kielsen och Ålands Veronica Thörnroos. Förhoppningen var att det förs en politisk dialog med statsministrarna om frågor som gäller det nordiska mandatet och tydligheten i strukturerna och ledarskapet.

Rådet uppmanade de nordiska regeringarna att bedöma det bästa sättet att involvera Nordiska ministerrådet i det nordiska utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet, som inbegriper samarbete inom samhällssäkerhet och beredskap. Dessutom diskuterades möjligheten att utse en oberoende kommitté för att bedöma hur det nordiska samarbetet kan optimeras på området för social trygghet. I diskussionen med statsministrarna behandlades också utarbetandet av en konkret plan för hur de gränshinder som hindrar det nordiska samarbetet kring samhällssäkerhet och krisberedskap kan identifieras och undanröjas.

Ministerrådets ordförandeland Danmark lade fram de nordiska regeringarnas synpunkter på rådets sex rekommendationer om den övergripande säkerheten. Det nordiska samarbetet fungerar bra inom många samhällssektorer: beredskapen, hälso- och läkemedelssektorn, försörjningsberedskapen och många andra områden. Samma teman framhövs i de övriga regeringschefernas anföranden. Finlands statsminister lyfte fram sitt initiativ om försörjningsberedskapen och beredskapen i de nordiska länderna. Under diskussionen försvarade rådets medlemmar rekommendationerna för den övergripande säkerheten och efterlyste enhetliga förfaranden, utbyte av bästa praxis samt effektivare nordiskt kris- och beredskapssamarbete. Statsministrarna konstaterade att de bedriver mer nordiskt samarbete än tidigare och att de är nöjda med de nuvarande samarbetsstrukturerna. Trots detta kan det nordiska myndighetssamarbetet byggas ut ytterligare.

5.3 Ministrar med ansvar för beredskapen

I samband med sessionsveckan fördes också en politisk dialog om rekommendationerna för den övergripande säkerheten med de ministrar som ansvarar för beredskapen. Rådet hade efterlyst en diskussion dels om tydligare nordiska strukturer och om ett tydligare ledarskap, dels om den övergripande säkerheten och polissamarbetet. Mötet hölls den 28 oktober och de nordiska ministrarna med ansvar för beredskap deltog: inrikesministrarna Maria Ohisalo från Finland, Mikael Damberg från Sverige och Áslaug Arna Sigurbjörnsdóttir från Island samt försvarsminister Trine Bramsen från Danmark och justitieminister Monica Mæland från Norge. Också de ministrar som ansvarar för beredskapen i de självstyrande områdena deltog.

Följande sex rekommendationer som ingår i den övergripande säkerhetsstrategi diskuterades:

1. De nordiska regeringarna bedömer om riktlinjerna för det nordiska beredskapssamarbetet är tillräckligt klara och vad som eventuellt ännu kan förtydligas.
2. De nordiska regeringarna utarbetar eller uppdaterar en översikt över gemensamma resurser och mobiliseringsmöjligheter och en samnordisk riskanalys och beredskapsplan.
3. De nordiska regeringarna utarbetar ett systematiskt program för gemensamma nordiska övningar och kurser i krisberedskap och avsätter tillräckliga resurser för dem.
4. De nordiska regeringarna utbyter mer information om bästa praxis för att involvera näringslivet, kommunerna och civilbefolkningen i krisberedskapsarbetet.
5. De nordiska regeringarna bedömer möjligheten att inrätta en gemensam nordisk flygflotta för brandbekämpning.
6. De nordiska regeringarna utarbetar en gemensam nordisk brandbekämpningsstrategi.

Ordförandelandet Danmarks minister med ansvar för beredskap, Trine Bramsen, konstaterade att de ansvariga nordiska nationella myndigheterna har ett nära och omfattande samarbete. Som exempel lyfte ministern fram ministrarnas Hagasamarbete, som inbegriper praktiskt samarbete på många nivåer. Deltagare från de övriga nordiska länderna inbjuds att delta i nationella krisövningar. I de övriga ministrarnas anföranden konstaterades det att man är nöjd med de nuvarande samarbetsstrukturerna. Nya samarbetsområden kan utredas inom ramen för de nuvarande samarbetsstrukturerna. I diskussionen behandlades hur resurserna och beredskapslagren räcker till under kriser, styrprocessernas tydlighet, samordningen av det nordiska beredskapssamarbetet samt möjligheten att skapa särskilda coronapass för gränsområdena. Nordiska rådet har för avsikt att i framtiden fortsätta de politiska dialogerna om genomförandet av rekommendationerna om den övergripande säkerheten och även diskutera ämnet med andra ministersammansättningar.

6. Parlamentariskt utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiskt samarbete i Norden

Aktuella teman i det utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska samarbetet var under 2020 utarbetandet av en ny Stoltenberg rapport och frågor kring den övergripande säkerheten. Under rådets sessionsvecka höll presidiet separata slutna distansmöten med de nordiska stats-, utrikes-, inrikes- och försvarsministrarna samt ministrarna för nordiskt samarbete om aktuella nordiska samarbetsfrågor och genomförandet av rekommendationerna om den övergripande säkerheten.

Finland har en central roll 2021, när landet övertar ordförandeskapet inom många sektorer. Finland är ordförandeland i Nordiska ministerrådet, det försvarspolitiska samarbetsprojektet Nordefco, den nordiska beredskapsgruppen för hälso- och sjukvård Svalbard och det utrikespolitiska N5-samarbetet.

6.1 Utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete

Under kalla kriget behandlade Nordiska rådet inte nordiskt utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiskt samarbete. I dag är de mycket viktiga punkter på Nordiska rådets agenda. Rådet antog en internationell strategi 2017, och 2020 var samhällssäkerhet ett stort debatttema. Utöver frågor som gäller utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiken behandlar Nordiska rådet allt fler frågor som gäller beredskap, krishantering, övergripande säkerhet och kritisk infrastruktur. Rådets presidium svarar för det parlamentariska samarbetet inom utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiken.

Island innehade presidentskapet för Nordiska rådet under 2020. Ett av de teman som Island lyfte fram var falska nyheter och cyberrisker som utgör ett hot mot de demokratiska processerna. Under sitt presidentskap betonade Island behovet av att försvara demokratin genom att bekämpa informationskaos och falska nyheter.

6.1.1 Den nya nordiska utrikes- och säkerhetspolitiska strategin

Under året färdigställdes en ny nordisk utrikes- och säkerhetspolitisk strategi med framtida mål för sektorn. Det finns behov av ett starkt nordiskt ledarskap inom utrikes- och säkerhetspolitiken. Därför utarbetades en ny Stoltenberggrupp som en fortsättning på 2009 års rapport om den nordiska utrikes- och säkerhetspolitiken. Thorvald Stoltenbergs rapport från 2009 resulterade i att de nordiska länderna började samarbeta mer i utrikes- och säkerhetsfrågor.

De nordiska utrikesministrarna utnämnde Islands före detta minister Björn Bjarnason till rapportör. Hans rapport – Nordic Foreign and Security Policy 2020: Climate Change, Hybrid & Cyber Threats and Challenges to the Multilateral, Rules-Based World Order – publicerades i juni 2020 och innehåller förslag till utveckling av det nordiska utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet. Prioriteringarna i rapporten är förenliga med de tre uppgiftsområden som angavs i uppdraget: 1) bekämpning av den globala klimatförändringen, 2) hantering av hybridhot och cyberfrågor samt 3) stärkande och förnyande av multilateralismen och en regelbaserad internationell ordning. Rapporten föreslår 14 konkreta åtgärder. De anknyter bland annat till begränsning av klimatförändringen och havsforskning, beredskap inför pandemier, en demokratisk och regelbaserad cyberrymd, förnyelse och modernisering av multilaterala organisationer, gemensam nordisk diplomati, stärkande av diplomatiska beskickningars roll samt ökad forskning och analys om utrikes- och säkerhetspolitik.

Finlands delegation i Nordiska rådet har lyft fram temat; till exempel arrangerade delegationen i september 2019 rådets möte om det framtida nordiska utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet. Vid mötet diskuterades resultaten av den första Stoltenberggruppens rapport och prioriteringarna i den nya strategin.

6.1.2 Utrikesministrarnas redogörelse

Presidiet och de nordiska statsministrarna, utrikesministrarna och samarbetsministrarna träffas regelbundet bland annat vid rådets sessioner. Den traditionella sessionen i oktober ställdes in, och presidiet diskuterade därför med de ansvariga ministrarna vid ett digitalt möte.

Följande nordiska utrikesministrar deltog i presidiets möte den 28 oktober: Jeppe Kofod för Danmark, Guðlaugur Þór Þórðarson för Island, Ine Eriksen Søreide för Norge och Ann Linde för Sverige. Presidiet antecknade utrikesministrarnas redogörelse för kännedom, och vid mötet diskuterades andra aktuella frågor. Ministrarnas utrikespolitiska redogörelse presenterades av Danmarks utrikesminister Kofod. Han konstaterade att det nordiska samarbetet är starkare än någonsin tidigare. Coronaepidemin har intensifierat det nordiska samarbetet. Länderna hjälper varandra och samordnar sin verksamhet, till exempel när det gäller att ordna gemensamma återflyg. Ministern redogjorde också för Bjarnasons rapport och dess genomförande och betonade vissa teman i rapporten, såsom kvinnor, fred och säkerhet.

I ministrarnas anföranden och den egentliga diskussionen behandlades bland annat ett gemensamt nordiskt mandat i FN:s säkerhetsråd och rådet för mänskliga rättigheter, ett närmare samarbete med de baltiska länderna, situationen i Vitryssland, utvecklingen i Kina och Ryssland, ratificeringen av FN:s konvention mot kärnvapen, läget i den arktiska regionen samt det nordiska cybersamarbetet. Nordiska rådet framförde åter sin önskan att intensiviera samarbetet mellan de nordiska ambassaderna och beskickningarna ute i världen så att de placeras i gemensamma lokaler. I många inlägg betonades de nordiska värdena och konstaterades att demokratin, de mänskliga rättigheterna och rättsstaten utsätts för hårt tryck. Det är viktigt att diskutera demokratiens betydelse, och ett bra exempel på detta är projektet Drive for Democracy, som leds av Sverige och som bland annat betonar mänskliga rättigheter och kvinnors rättigheter.

6.1.3 Redogörelse från ministrarna för nordiskt samarbete

Nordiska rådets presidium träffar regelbundet de nordiska samarbetsministrarna. Presidiet behandlar i samråd med samarbetsministern i ministerrådets ordförandeland ministerrådets budget och aktuella teman i regeringarnas nordiska samarbete. Vid ett möte mellan presidiet och samarbetsministrarna den 27 oktober diskuterades samarbetsministrarnas redogörelse för 2020. På agendan stod också ministerrådets budgetförslag för 2021 och ministerrådets handlingsplan för 2021–2024. Presidiet agerade plenarförsamling under sessionen, eftersom det fysiska plenumet på plats ställdes in på grund av coronapandemin. Samtliga nordiska regeringars och självstyrande områdens ministrar för nordiskt samarbete deltog: Mogens Jensen från Danmark, Thomas Blomqvist från Finland, Sigurður Ingi Jóhannsson från Island, Jan Tore Sanner från Norge, Anna Hallberg från Sverige, Annika Hambrudd från Åland, Kaj Leo Holm Johannesen från Färöarna och Steen Lyngne från Grönland.

Mogens Jensen, Danmarks samarbetsminister i Nordiska ministerrådet, lämnade en muntlig rapport om samarbetet mellan samarbetsministrarna år 2020. Han berättade om arbetet med att genomföra ministerrådets strategi och om de förändringar i samarbetet som coronaepidemin medfört samt betonade den kontinuerliga dialogen och samarbetet med Nordiska rådet. Det nordiska samarbetet är starkt på många områden också under krisen. Ett exempel som nämndes var vaccinsamarbetet. Mötet diskuterade hur man i fortsättningen kan sörja för den nordiska rörligheten och om regeringarna i de nordiska länderna kunde diskutera mer och samordna sina åtgärder gemensamt i samband med nästa kris. De nordiska länderna bör analysera och dra slutsatser om hur restriktionerna till följd av coronapandemin har skapat nya gränshinder och orsakat problem för gränsgångare. Vid mötet aktualiserades också nedskärningarna inom kultur- och undervisningssektorn i Nordiska ministerrådets kommande budget. Dessutom diskuterades ramprogrammet för ministerrådets budget och budgeten för 2021.

Presidiet beslutade att som plenarförsamling behandla betänkandet om Nordiska ministerrådets handlingsplan 2021–2024 och betänkandet om ministerrådets budget för 2021 på nytt i december. Det kommande presidentskapslandet Finlands samarbetsminister Blomqvist presenterade budgetfrågorna. I det sammanhanget diskuterades Nordiska rådets önskemål om ett transportministerråd. Av samarbetsministrarna stödde endast Islands minister Nordiska rådets förslag. Presidiet noterade diskussionen för kännedom.

6.2 Försvarspolitiskt samarbete

Danmark innehade år 2020 presidentskapet i Nordiska rådet och ordförandeskapet i Nordefco. Folketinget i Danmark ordnade inte rådets traditionella försvarspolitiska rundabordsamtal. I stället hölls en separat försvarspolitisk konferens i folketinget den 19 februari. Talare vid denna Nordefcokonferens om det nordiska försvarssamarbetet 2020 var bland andra Danmarks försvarsminister Trine Bramsen, Finlands tidigare försvarsminister Jan-Erik Enestam och Björn Bjarnason, som utarbetat den nya Stoltenbergrapporten. Temat kretsade kring vad samarbetet betyder för Danmarks försvar och politiska visioner. Under konferensen behandlades det nordiska försvarssamarbetets politiska aspekter och försvars- och industriaspekter.

Den vision som Nordefco godkände 2019, Vision 2025, skapade en ny politisk målnivå för det nordiska försvarspolitiska samarbetet. Under 2020 inleddes realiseringen av visionen och dess konkreta mål. Finland är ordförande för Nordefco 2021.

6.2.1. Försvarsministrarnas redogörelse

Nordiska rådets presidium och de nordiska försvarsministrarna träffas regelbundet bland annat i samband med rådets sessioner och vid det årliga rundabordssamtalet om försvarspolitik. Den traditionella plenarförsamlingen i oktober ställdes in och presidiet träffade i stället försvarsministrarna digitalt. Det har inom Nordiska rådet länge ställts krav på parlamentariskt försvarspolitiskt samarbete.

Presidiets möte med de nordiska försvarsministrarna den 28 oktober behandlade försvarsministrarnas redogörelse från 2020 och andra aktuella frågor. Alla nordiska försvarsministrar var närvarande: Danmarks Trine Bramsen, Finlands Antti Kaikkonen, Islands Guðlaugur Þór Þórðarson, Norges Frank Bakke-Jensen och Sveriges Peter Hultqvist.

Under det gångna året var Danmark ordförande för Nordefco. Danmarks försvarsminister presenterade försvarsredogörelsen och berättade samtidigt om målen för Danmarks ordförandeskap i Nordefco under det gångna året, den nya försvarspolitiska lägesbilden samt aktuella projekt och verksamheter, till exempel den nya arbetsgruppen för cybersäkerhet. I de övriga ministrarnas anföranden betonades det goda och allt tätare samarbetet mellan Nordefco-länderna, vikten av övningar samt arbetet mot hybrid- och cyberhot. Under diskussionen lyfte man fram de gemensamma övningarna, cybersäkerheten och Bjarnasons rapport, de baltiska ländernas deltagande i Nordefco samt den arktiska regionens betydelse. Dessutom diskuterades den europeiska dimensionen i försvars- och säkerhetspolitiken samt det nordiska stödet till EU exempelvis inom krishantering. Ledamöterna önskade en starkare parlamentarisk dimension i den nordiska försvarspolitiken.

7. Regionalt samarbete

Nordiska rådet samarbetar nära med många internationella och regionala parlamentariska organisationer. Presidiet svarar för internationella relationer och utser rådets medlemmar för internationella rapporteringsuppdrag. Under 2020 var för presidied medlemmen ledamot Erkki Tuomioja Nordiska rådets rapportör för Ryssland och Vitryssland.

Nordiska rådets internationella strategi fokuserar 2018–2022 på närområdena: Baltikum, Arktis och EU. I strategin konstateras det att Nordiska rådet i sitt internationella arbete vill arbeta för att demokrati, rättsstatsprincipen, jämlikhet och mänskliga rättigheter alltid står högt på den internationella agendan. De nordiska länderna strävar efter att vara föregångare i arbetet mot extremistiska rörelser, odemokratiska attityder, rasism och alla andra former av hat och diskriminering.

På grund av coronarestriktionerna och inställandet av rådets session i fysisk mening var det inte möjligt att bjuda in eller träffa internationella gäster vid sessionen. Trots detta var kontakterna med andra internationella organisationer aktiva, och rådet höll regelbundet digitala möten i synnerhet med företrädare för de baltiska länderna. Under året diskuterades Vitryssland vid flera möten med parlamentariker från såväl Baltikum som Beneluxländerna.

7.1 Baltiska församlingen

Nordiska rådet har nära förbindelser med Baltikum. Under hösten hölls två digitala möten: i september låg fokus på en lägesrapport om coronasituationen och i december var läget i Vitryssland det enda temat.

Nordiska rådet höll den 4 september 2020 ett gemensamt distansmöte med Baltiska församlingen och Beneluxparlamentet. Vid mötet diskuterade parlamentarikerna coronapandemin, organisationernas arbete

för att stärka demokratin i Europa och situationen i Vitryssland. Mötet leddes av Nordiska rådets president Silja Dögg Gunnarsdóttir.

Coronapandemin har begränsat människors fria rörlighet, och åtgärderna i fråga om krisen har varit starkt nationellt inriktade. Parlamentarikerna från Beneluxländerna konstaterade i sina inlägg att de internationella insatserna för att bekämpa krisen har lyst med sin frånvaro, att nationalstaterna har fattat snabba enskilda beslut och att man inte har reagerat samordnat på krisen. Gränserna i Europa är stängda, och i små geografiska områden befinner sig människor för första gången i livet i en situation där det dagliga livet har försvarats avsevärt och man inte ens kan åka till grannstäderna för att jobba, studera, träffa släktingar eller göra inköp. I början av epidemin var situationen relativt god i Baltikum, även om samarbetet mellan grannländerna var trevande. De nordiska ländernas coronastrategier var mycket olika, och de ekonomiska konsekvenserna av att gränserna stängdes gavs emfas.

Ett annat tema för mötet var rättsstatsprincipen, de mänskliga rättigheterna, demokratin och situationen i Vitryssland. I flera inlägg betonades behovet av att uttrycka solidaritet med vitryssarna. Det politiska läget i Vitryssland är elfångt, och det bästa är att sätta in hjälp där den gör mest nytta och med rätt metoder, det vill säga att lyssna på oppositionens önskemål. Alltför kraftiga utspel kan bli kontraproduktiva, och därför är det viktigt att noggrant överväga de alternativa handlingsvägarna.

7.2 Vitryssland

Läget i Vitryssland har tillspetsats efter presidentvalet i augusti 2020. De fredliga demonstrationerna fortsatte på olika håll i Vitryssland under hela hösten. Demonstrationerna har samlat representanter för alla åldersgrupper, och i synnerhet kvinnor har varit starkt involverade. Antalet deltagare har minskat sedan början av november, då säkerhetsapparaten ökade trycket. Myndigheterna har fortsatt att godtyckligt gripa demonstranter.

Nordiska rådet har i årtal lyft fram vikten av en demokratisk utveckling i landet. Nordiska rådet har tillsammans med Baltiska församlingen arrangerat möten om Vitryssland sedan 2007. Det första mötet hölls då i Vilnius. År 2019 ordnades mötet i Stockholm och år 2018 i Finlands riksdag. Syftet med mötena är att främja den politiska dialogen mellan den vitryska oppositionen, icke-statliga organisationer och de styrande partierna och därigenom stödja demokratiutvecklingen i landet och främja yttrandefrihet, tolerans och jämlikhet. Genom mötena har rådet kunnat träffa oppositionen i Vitryssland och främja dialogen mellan parterna. Ibland har också parter som stöder regeringen deltagit för att skapa dialog. Nordiska rådet säger i sin internationella strategi att det vill arbeta för att demokrati, rättsstatsprincipen, jämlikhet och mänskliga rättigheter alltid står högt på den internationella agendan.

Under året höll rådet flera möten om Vitryssland. Rådet träffade den vitryska oppositionsledaren Svetlana Tichanovskaja vid ett digitalt möte den 2 september 2020. Vitrysslandfrågorna behandlades vid ett digitalt möte med Beneluxparlamentarikerna den 4 oktober 2020 och vid ett digitalt möte med Baltiska församlingens presidium den 14 december 2020. Rådets årliga rundabordskonferens om Vitryssland med företrädare för den vitryska oppositionen och icke-statliga organisationer skulle ha hållits i Köpenhamn den 19–20 maj 2020, men måste skjutas upp på grund av coronarestriktionerna.

Den aktuella situationen i Vitryssland behandlades dessutom vid ett flertal internationella möten under året. Företrädare för Nordiska rådet och Baltiska församlingen deltog i ett av Beneluxparlamentarikerna ordnat möte om Vitryssland den 2 oktober. Ordföranden för Finlands delegation Erkki Tuomioja talade om rättsstaten, demokratin och de mänskliga rättigheterna samt den senaste tidens händelser i Vitryssland.

Vitryssland var det enda temat för mötet mellan Baltiska församlingens och Nordiska rådets presidier den 14 december. Ordförande för mötet var ledamot Tuomioja, som också är rapportör för Vitryssland. Vid mötet deltog företrädare för tre människorättsorganisationer (International Media Support, Civil Rights Defenders och Human Rights House Foundation). Företrädare för statsförvaltningen i de baltiska länderna

berättade om officiella biståndsprojekt för att stödja det civila samhället i Vitryssland. Människorättsorganisationernas budskap var tydligt: Läget håller på att försämrats, människor hålls fortfarande fängslade på felaktiga grunder och många lever i rädsla. På landsbygden förekommer det färre demonstrationer, eftersom det inte finns någonstans att fly om våldsmaskineriet upplöser demonstrationerna med maktmedel. Frågan om hur den offentliga förvaltningen reagerar på situationen togs upp. En del av rättsväsendet och polisen vill agera moraliskt korrekt, men Lukasjenkos förvaltning bestraffar hårt dem som avviker från den officiella linjen. Därför undviker många att ta personliga risker.

Under mötet diskuterades det försämrade tillståndet för de mänskliga rättigheterna, de praktiska åtgärder som vidtagits i olika länder för att stödja det civila samhället samt Nordiska rådets och Baltiska församlingens möjligheter att lyfta fram frågan på politisk nivå. Det konstaterades att coronapandemin har försvårat situationen för medborgaraktivister i Vitryssland, att de fria journalisternas resurser håller på att ta slut och att en del journalister har gripits. Dessutom har många västerländska samarbetspartner varit tvungna att köra ned sin verksamhet på grund av de ekonomiska konsekvenserna.

Vid mötet aktualiserades också en viktig fråga om kärnsäkerhet. I Vitryssland finns ett kärnkraftverk som västerländska inspektörer inte har fått tillträde till. Det ser dock ut som om en delegation från Europeiska kommissionens energikommissionär kan få tillträde till kärnkraftverket i januari och kontrollera dess skick och verksamhetsförutsättningar. Vid mötet diskuterades också kvinnornas synliga roll i demokratikampen. En oppositionsledare i exil och många aktivister i landet är kvinnor.

7.2.1 Möte med en vitrysk oppositionsledare

Nordiska rådets möte med den vitryska oppositionsledaren Svetlana Tichanovskaja ordnades på distans den 2 september. Vid mötet fick rådet en färsk översikt över situationen i landet och en möjlighet att uttrycka sitt stöd för oppositionen i landet. Rådet ville stödja demokratiutvecklingen i Vitryssland och främja jämställdhet och yttrandefrihet. Huvudfrågorna under mötet var hoten mot demokratin, de mänskliga rättigheterna och mötesfriheten samt den svaga pressfriheten i Vitryssland. Oppositionen är enad i sin kamp mot landets nuvarande president, och vitryssarna betonar vikten av dialog. Tichanovskaja sade att hon nu representerar majoriteten, inte oppositionen, och att det är den vitryska regeringen som står i opposition. Under mötet diskuterades hur de nordiska länderna kunde stödja den vitryska oppositionen i byggandet av demokratin.

I mötet deltog den vitryska oppositionsledaren Svetlana Tichanovskaja, medlemmarna i samarbetsrådet Alexander Dabravolski och Franak Viačorka samt Vytis Jurkonis från Freedom House i Vilnius. Ordförande för mötet var ledamot Tuomioja, som också är Nordiska rådets rapportör för Vitryssland. I mötet deltog rådets president Silja Dögg Gunnarsdóttir, vicepresident Oddný G. Harðardóttir, ordföranden för Sveriges delegation Hans Wallmark och ordföranden för Norges delegation Michael Tetzschner.

Ordförande Tuomioja betonade att mötet var viktigt, eftersom rådet vill visa sitt starka stöd för landets demokratiska krafter. Situationen i Vitryssland är för närvarande oroväckande med tanke på hoten mot demokrati, mänskliga rättigheter och mötesfrihet. Tuomioja betonade att Nordiska rådet vill stödja demokratiutvecklingen och yttrandefriheten i Vitryssland.

Tichanovskaja konstaterade att den vitryska oppositionen har ett fredligt maktbyte som mål och därför fortsätter demonstrera. Enligt henne har medborgarna förlorat förtroendet för myndigheterna, och oppositionen är enad i sin kamp mot landets nuvarande president. Målet är att åstadkomma en förändring som inleds genom fria val. Därefter återinförs de grundläggande funktionerna i ett demokratiskt samhälle.

Andra teman som lyftes fram vid mötet var betydelsen av en fri press med tanke på framtiden, aktiviteten hos organisationer och medborgarrörelser på gräsrotsnivå, återinförande av studieprogram finansierade av de nordiska länderna, ekonomiska sanktioner samt fredsmedling.

7.3 Arktis, Barents och den nordliga dimensionen

Nordiska rådet vill prioritera samarbetet inom Nordens närområden. Arktis är en av prioriteringarna i rådets internationella strategi. Arktis är av stor betydelse för hela Norden och är en självklar del av de nordiska ländernas internationella samarbete. Alla nordiska länder ingår i Arktiska rådet och i det arktiska områdets parlamentariska samarbetsorgan (CPAR), där Nordiska rådet är observatör. Viktiga samarbetspartner är Kanada, Förenta staterna och Ryssland. Västnordiska rådet har på senare lagt ökad fokus på Arktis och beviljats observatörstatus i Arktiska rådet.

Den parlamentariska Barentskonferensen ordnas vartannat år under värdskap av det land som är ordförande i Barentsrådet. Sverige var ordförandeland 2018–2019. Barents parlamentarikerkonferens ordnades i Haparanda 2019, och de föregående konferenserna i ryska Narjan-Mar 2017 och i Helsingfors 2015. I konferensen deltog parlamentariker från bland annat Finland, Sverige, Norge och Ryssland. Nästa parlamentarikerkonferens hålls 2021 i Norge, som är ordförandeland. Under sitt ordförandeskap kommer Norge att prioritera kunskap och hälsa.

Den nordliga dimensionen är ett samarbete mellan fyra jämlika partner, nämligen Europeiska unionen, Ryssland, Norge och Island. Geografiskt sett täcker den nordliga dimensionen in nordvästra Ryssland, Östersjön och de arktiska områdena i Europa inklusive Barentsområdet. Den parlamentariska konferensen om den nordliga dimensionen hölls i Bodø i Norge den 19–20 november 2019. Konferensen ordnas vartannat år. I konferensen i Bodø deltog parlamentariker från bland annat Europaparlamentet, Finland, Sverige, Norge och Ryssland. Under året var ledamot Erkki Tuomioja Nordiska rådets rapportör för den nordliga dimensionen.

7.4 Östersjöregionen

Den parlamentariska Östersjökonferensen (Baltic Sea Parliamentary Conference, BSPC) är ett samarbetsorgan för elva stater, elva regionala lagstiftande organ och fem interparlamentariska organisationer i Östersjöregionen. Nordiska rådet deltar aktivt i verksamheten. Den parlamentariska Östersjökonferensen samarbetar med ett mellanstatligt organ, Östersjörådet (Council of Baltic Sea States, CBSS). Den parlamentariska Östersjökonferensen bildades 1991. Den första konferensen ordnades på Kalevi Sorsas initiativ i Helsingfors. Organisationens högsta beslutande organ är den årliga Östersjökonferensen, där deltagarna utarbetar en resolution med rekommendationer till regeringarna i regionen.

På grund av coronapandemin ordnades den 29:e Östersjökonferensen som digitalt möte. Nordiska rådet företrädde av president Silja Dögg Gunnarsdóttir, som särskilt påtalade rådets oro över situationen i Vitryssland. Dessutom uttryckte Gunnarsdóttir oro för att den pågående covid-19-pandemin undergräver respekten för rättsstatsprincipen, demokratin och de mänskliga rättigheterna i vissa medlemsstater i Europeiska unionen.

Efter konferensen övergick det årliga ordförandeskapet från Litauen till Sverige, som under sitt ordförandeskap utöver de traditionella miljötemana och miljösamarbetet fokuserar särskilt på demokratiutvecklingen i Östersjöområdet, kampen mot covid-19-pandemin och utbytet av bästa praxis för att svara på befolkningsutvecklingen i Östersjöområdet, såsom den åldrande befolkningen, invandringen, arbetskraftens rörlighet och konkurrenskraften. Sveriges ordförandeskap sammanfaller med att landet firar hundra år av demokrati med allmän och lika rösträtt, så det är naturligt att fredliga grannskapsförbindelser, yttrandefrihet, medborgerliga rättigheter och mediefrihet tas upp under hela ordförandeskapet. Under Sveriges ledning inrättades också en ny arbetsgrupp som fokuserar på biologisk mångfald och klimatförändringar. Parlamentariska Östersjökonferensen upprätthåller också i övrigt en aktiv dialog om miljöskydd och klimatsamarbete med andra regionala parlamentariska samarbetsorgan, däribland den parlamentariska församlingen för ekonomiskt samarbete i Svarta havet. Nästa Östersjökonferens ska hållas i Stockholm i augusti 2021. Då firas också organisationens 30-årsjubileum.

7.5 EU

I Nordiska rådets gällande internationella strategi (2018–2022) betonas utöver Östersjön och den arktiska regionen också samarbetet med EU. För Nordiska rådet är EU ett särskilt prioriterat område, eftersom det är viktigt för de nordiska länderna att stärka kontakterna med nära vänner och pålitliga samarbetspartner. I strategin nämns bland andra Tyskland och Beneluxländerna. Trots utträdet ur EU är Storbritannien en naturlig partner för de nordiska länderna. Under året träffade rådets president till exempel det skotska parlamentets talman.

EU är en viktig organisation för alla nordiska länder oavsett om de är EU-medlemmar eller inte. Nordiska rådet har därför stärkt kontakterna med europaparlamentariker och EU:s institutioner. Nordiska rådet upprättade under året officiella förbindelser med Europaparlamentet. Det är meningen att de första mötena med EP-delegation (DEEA) som ansvarar för förbindelserna med Nordiska rådet ska hållas 2021. Nordiska rådets tre temaseminarier (energi, digitalisering och antibiotikaresistens) ställdes in på grund av coronapandemin, men avsikten är att de ska ordnas i mars 2021.

Nordiska rådet har sedan september 2017 haft en anställd i Bryssel som tillsammans med de nordiska parlamenten främjar kontakterna med EU. Vid Nordiska rådets session 2016 beslöt man att för en treårsperiod inrätta en byrå med en anställd EU-expert i Bryssel. Under året fördes en intern diskussion i rådet om hur EU-samarbetet ska arrangeras. Presidiet ansvarar för EU-byråns förvaltning och ekonomi och lägger fram förslag om detta för plenarförsamlingen. Presidiet beslutade i augusti att be de nationella delegationerna om synpunkter på EU-byråns verksamhet och en eventuell förlängning av dess mandat.

Avsikten var att plenarförsamlingen skulle besluta om en eventuell förlängning av byråns verksamhet, prioriteringar och ändringar vid Nordiska rådets 72:a session i Reykjavik 2020. På grund av coronarestriktionerna och att sessionen arrangerades helt digitalt beslutade presidiet i oktober att byråns mandat skulle fastställas vid nästa plenum. Samtidigt förlängde rådet byråns nuvarande mandat till nästa session eller högst till utgången av 2021. Beslut om en eventuell fortsättning för Nordiska rådets EU-byrå torde fattas vid rådets temasesion vecka 26. För närvarande sköts uppgiften av en tjänsteman vid sekretariatet i Köpenhamn. Tjänstemannen tillbringar en del av sin arbetstid i Bryssel.

8. Välfärds- och kultursektorn i skuggan av coronakrisen

8.1 Coronapandemins effekter på kultursektorn och bättre mediekompetens

Utskottet för kunskap och kultur i Norden arbetar med kultur-, utbildnings- och forskningsfrågor samt frågor som gäller språksamarbete och digitalisering. Även det civila samhällets och frivilligarbetets roll i kultur- och utbildningsfrågor samt idrotts- och friluftsförhållanden finns på utskottets agenda. Utskottets prioriteringar år 2020 var insikter i de nordiska grannspråken, vilseledande information (desinformation) och falska nyheter, livslångt lärande, kulturens förhållande till hållbar utveckling och anställningsvillkoren inom kultursektorn.

Vid sidan av de här temana behandlades på grund av coronaepidemin även undantagsförhållanden, stängningar av gränser och begränsningar av sammankomster, stängningar av kulturlokaler och införande av distansundervisning. Alla dessa åtgärder från statens sida har haft dramatiska konsekvenser för kulturlivet, särskilt för barn och unga. Till följd av detta beslutade utskottet att låta göra undersökningar om hur pandemin påverkar kultursektorn och undervisningssektorn. Dessutom diskuterade utskottet budgetnedskärningarna inom kultursektorn.

Nordiska rådets isländska delegation presenterade sitt förslag om medie- och informationskompetens vid utskottets möte i juni. En av de effektivaste metoderna för att bekämpa desinformation är att öka befolkningens medvetenhet och utveckla källkritiken. Regeringarna i de nordiska länderna har i olika grad strävat

efter att främja utbildningen i medie- och informationskompetens i synnerhet bland äldre och de andra användare av sociala medier som löper störst risk.

Vid mötet i oktober förde utskottet en livlig diskussion med Islands kultur- och utbildningsminister Lilja Alfreðsdóttir om situationen gällande de nordiska språken. Situationen har försämrats under de senaste åren, särskilt bland unga, då det har blivit allt vanligare att använda engelska i alla nordiska länder. Frågan är viktig och kommer att stå i fokus även i fortsättningen.

Sekretariatet bevakade de EU-frågor som utskottet prioriterat och rapporterade om dem till utskottet. Dessa var forsknings-, kultur- och rörlighetsprogram, medier och falska nyheter, upphovsrätt och geoblockering, språkfrågor och minoritetsfrågor.

8.2 Diskussion om nedskärningarna i kulturbudgeten

De nordiska samarbetsministrarna beslutade i februari 2020 om Nordiska ministerrådets budgetram för perioden 2021–2024. De sektorer vars medel huvudsakligen har använts till kultursektorns projekt för ett konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden har nu blivit föremål för nedskärningar för att ministerrådet i enlighet med sitt mål ska kunna finansiera projekt för ett grönare Norden. Nedskärningarna har haft stor inverkan på ministerrådet för utbildning och forskning och ministerrådet för kultur. Dessutom har de medel som från och med 2012 beviljats för resor och inkvartering för kandidaterna till Nordiska rådets priser strukits ur budgeten. Detta kommer att påverka rådets prisutdelningar.

Utskottet för kunskap och kultur i Norden hade den 28 oktober en videokonferens med Danmarks kultur- och kyrkominister Joy Mogensen, som representerade ministerrådet. Fokus låg på nedskärningarna av budgetanslagen för kultur. Ministerrådets budget för 2021–2024 har omarbetats i enlighet med den nya visionen, vilket har inneburit att fokus nu ligger på de valda prioriteringarna. Kulturen har fått vika för miljöfrågorna, och kulturutskottet var bekymrat över detta i sina diskussioner.

Minister Joy Mogensen försvarade ministerrådets budget. Enligt henne behövs det ekonomiska prioriteringar och på det stora hela bör Norden ha som ambition att bli ett grönt, hållbart och integrerat område. Nedskärningar med osthyvelsmetoden kommer att ingå i strategin. Mogensen betonade att budgeten för 2021 är det första steget i inbesparingarna och att detta kommer att leda till att vissa stödformer slopas och projekt genomförs.

Vid mötet diskuterades dessutom ett nytt samarbetsprogram för kultursektorn 2021–2024. Minister Mogensen berättade att det nya programmet bygger på en vision som syftar till att utveckla kulturlivet så att det blir mer inkluderande. De nordiska länderna bör bevara kulturarvet men också profilera framtiden. Samhörigheten är viktig och kulturen måste vara tillgänglig för alla. Det är också viktigt med en gemensam värdegrund, och en grundläggande förutsättning är att vi producerar nordiskt mervärde. Ministern betonade att man i fortsättningen kommer att samarbeta nära med medierna. Den röda tråden i budgeten är hållbar utveckling. Inom kultursektorn arbetar man dessutom på ett mandat för fem kulturinstitutioner i fem nordiska länder.

8.3 Jämställdhetsfrågor, antibiotikaresistens och arbete mot självmord

På agendan för utskottet för välfärd i Norden står bland annat frågor som gäller omsorg om barn, unga, personer med funktionsnedsättning och äldre samt missbruk av alkohol, narkotika och andra berusningsmedel. Dessutom arbetar utskottet på områdena för jämställdhet, medborgarrättigheter, demokrati, mänskliga rättigheter och brottsbekämpning. Till utskottet hör också frågor kring integration, invandring och flyktingar, liksom bostadspolitik och urfolkens levnadsförhållanden i Norden. Den nordiska modellen för välfärdssamhället utgör den grundläggande principen för arbetet.

Prioriteringarna 2020 var psykisk hälsa, jämställdhet och antibiotikaresistens. Under året sammanträdde utskottet fem gånger och endast årets första möte hölls ansikte mot ansikte i Köpenhamn i januari. På grund av coronapandemin blev man tvungen att ställa in det planerade marsmötet i Helsingfors, då den

första vågen av nedstängningar i samhället drog över norra Europa gradvis från och med mitten av mars. De fyra övriga mötena hölls på distans via video.

Under året behandlade utskottet ofta särskilt arbetet med att bekämpa självmord. Vid majmötet hördes Finlands familje- och omsorgsminister Krista Kiuru, och vid septembermötet redogjorde Norges hälsominister Bent Høie för den norska regeringens åtgärder för att förebygga självmord.

Utöver självmordstemat diskuterade utskottet under året bland annat aborträtt, barns ställning i tvångs- äktenskap, arbete mot droger samt New York-modellen för att bekämpa gängvåld. På agendan stod också LGBTI-personers rättigheter och ställning i dagens samhälle. Utskottet hade för avsikt att ordna ett seminarium om antibiotikaresistens i Bryssel på våren, men detta ställdes in på grund av coronapandemin.

Mogens Jensen, Danmarks minister med ansvar för nordiskt samarbete och jämställdhet, hördes vid utskottets möte i oktober. Han berättade att det under den senaste tiden har talats mycket om jämställdhet och att begreppet har utvidgats till att omfatta även LGBTI-personer. Det står klart att coronapandemin har haft en negativ inverkan på jämställdhetssträvandena. Minister Jensen rapporterade att det kommer att göras en jämförande undersökning om hur sjukdomen covid-19 har påverkat jämställdheten mellan kvinnor och män. Ledamot Kim Berg var bekymrad över attraktionskraften hos arbetstillfällena inom social- och hälsovården, eftersom det åtminstone i Finland har varit svårt att få unga att söka sig till branschen redan före pandemin och läget nu har förvärrats ytterligare.

9. Ett koldioxidsnålt och resurseffektivt Norden

Nordiska rådet behandlade ett brett spektrum av miljö- och naturresursfrågor under året. De nordiska ländernas starka engagemang för att stoppa den globala uppvärmningen vid 1,5 grader syntes i rådets teman. I medlemsförslag till utskottet för ett hållbart Norden behandlades lösningar för att binda koldioxid från atmosfären bland annat genom skogs- och markanvändning samt för att utveckla mer energieffektiva och klimatsmarta lösningar. Också cirkulär ekonomi och minskning av matsvinnet i Norden som ett led i en effektivare användning av naturresurser togs upp i utskottets arbete. Utskottet beaktar i enlighet med Islands ordförandeskapsteman också haven och hoten mot den biologiska mångfalden i dem samt spridningen av mikroplaster i miljön.

9.1 Sommarmötet i utskottet för ett hållbart Norden

På grund av coronapandemin hade utskottet för ett hållbart Norden sitt sommarmöte på distans. Sommarmötets huvudtema var cirkulär ekonomi, hållbar stadsplanering och koldioxidsnålt byggande. Enligt den ursprungliga planen skulle mötet ha ordnats i Tammerfors, så det var naturligt att gå in på temana utifrån erfarenheterna i Finland, framför allt i Tammerfors och Birkaland, och kommande projekt. Aktuella stora projekt i Tammerfors, såsom en tätare samhällsstruktur, bättre mobilitet och smarta stadslösningar, är i väsentlig grad kopplade till hållbar utveckling.

Utskottet satte sig in i stadens program för hållbar utveckling och färdplanen mot klimatneutralitet för de närmaste tio åren. Hållbara och intelligenta lösningar inom byggande och trafik står i fokus för måluppfyllelsen.

Sommarmötets andra stora tema var cirkulär ekonomi. Utskottet gick in på temat genom att höra Sitras översikt över klimatneutral cirkulär ekonomi och en presentation av Nokia kommuns område för cirkulär ekonomi ECO3. Sommarmötet i Tammerfors behandlas närmare under punkt 2.3.

9.2 Mikroplast i haven och övergödning av Östersjön

I samband med sina möten i september ordnade utskottet för ett hållbart Norden och utskottet för välfärd i Norden ett miniseminarium om mikroplaster i kroppen. Mikroplast har funnits på agendan för utskottet för ett hållbart Norden redan i flera år. Det har hittills gjorts relativt få undersökningar i ämnet, men det är

klart att mikroplast är ett utbrett problem både på land och i havet. Mikroplaster utgör redan cirka 2 procent av all plast och har uppmärksammats allt mer på sistone. Samtidigt har man börjat använda mer resurser för forskning kring mikroplaster både i Norden och globalt.

Temat inleddes av Tanja Kögel, forskare vid norska Havsforskningsinstitutet, och Nanna Hartmann, forskare vid Danmarks Tekniske Universitet. Mikroplast är ett relativt nytt forskningsområde, och nu håller man på att ta fram verktyg för att bedöma riskerna för djur och människor. Plastproduktionen i Europa har ökat den senaste tiden. I de nordiska länderna håller avfallshanteringen hög standard, men produktionsavfallet behandlas i ursprungslandet, så variationen är stor. Dessutom för havsströmmarna med sig plast till stora områden.

I sitt inledningsanförande berättade Kögel att det pågår ett forskningsprojekt för att förbättra modellerna över mikroplasternas påverkan på kroppen. Hennes bedömning var att mikroplaster i kroppen åtminstone påverkar ämnesomsättningen och centrala nervsystemet. Hon betonade dock att det är svårt att undersöka fenomenet och att detta bara är en mycket preliminär bedömning. Det är betydligt lättare att mäta mängden plast i vattnet än i kroppen. Forskningsområdet är relativt nytt och därför är det omöjligt att dra några slutgiltiga slutsatser.

Mikroplast kan delas in i primär och sekundär mikroplast. Primär mikroplast produceras avsiktligt eftersom den har en viss funktion, såsom plastpartiklar i kosmetika eller plastpellets i plastproduktion. Det är lätt att reglera primärplast och människokroppen blir inte så lätt exponerad för sådan plast. Sekundär mikroplast härrör från konsumtion: bildäck, textilier, köksprodukter och andra produkter som är nödvändiga för människan. Sekundär plast sprids i miljön och smälter in där, vilket gör det svårare att mäta den.

För att begränsa mängden sekundär plast behövs effektiv reglering. I vissa länder finns det redan förbud, som i USA och Sverige. Även Nordiska rådet utfärdade en rekommendation om mikroplast 2017. På EU-nivå har Europeiska kemikaliemyndigheten (ECHA) infört restriktioner för att minska användningen av mikroplast i vissa produkter. Listan kommer att kompletteras med fler ämnen där användningen av mikroplast begränsas. Avsikten är att ha en omröstning om frågan i EU nästa år. En begränsning väntas leda till att 25 000 ton mindre primär mikroplast hamnar i naturen. Ett problem med mikroplast är att mängden partiklar är så stor och att partiklarna sprider sig också till det arktiska området, vilket innebär att de bland annat drar till sig ljus och därigenom bidrar till att glaciären smälter.

Många plaster kan avskiljas i processen för rening av avloppsvatten, men mängden är trots det stor. Människor exponeras för mikroplaster även i Norden: till exempel har mikroplaster påträffats i dricksvattnet i Danmark. Det finns också i livsmedel som öl, salt och honung. Dessutom förekommer det mikroplaster i luften, vilket har undersökts särskilt i stora städer där halterna är högre, exempelvis i London och Paris.

9.3 Bekämpning av övergödningen i Östersjön genom gipsbehandling

Övergödning på grund av alltför stor näringsbelastning är ett av de allvarligaste hoten mot Östersjön. Utskottet för ett hållbart Norden arbetar för att finna lösningar på eutrofieringsproblemet. Utskottet behandlar ett medlemsförslag om att bekämpa eutrofierande fosforutsläpp med hjälp av gips och konstruktionskalk.

Vid ett extra distansmöte i utskottet i maj hördes Petri Ekholm, specialforskare vid Finlands miljöcentral, om gipsbehandling som ett sätt att bekämpa fosforbelastningen i Östersjön. Ekholm är expert på gipsbehandling och ledande forskare i projekt för gips- och kalkbehandling på åkrar, såsom pilotprojektet Save. Han redogjorde för resultaten av pilotprojektet. Mängden fosfor i partikelform som lätt urlakas till sjöar och vattendrag och den vägen når ut i Östersjön kunde minskas med 50 procent. Gipsens effekt varar i upp till fem år och har inte visat sig ha några negativa effekter på vattendragens biologiska mångfald, till exempel på musslor, fisk och vattenväxter. Också Finland satsar på spridning av gips efter att ha slutfört ett tvåårigt pilotprojekt i Egentliga Finland.

Utskottsledamöterna ville veta mer om metoden och dess effekter. Utskottet fortsätter med behandlingen av medlemsförslaget.

9.4 Gemensamt möte om hållbar förvaltning av haven

I samband med Nordiska rådets utskottsmöten i september höll rådet den 14 september ett gemensamt möte om den maritima biologiska mångfalden och den marina naturen. Syftet var att diskutera de nordiska ländernas roll i arbetet med att skapa ett hållbart system för förvaltning av marina naturresurser och säkerställa en hållbar havsekonomi i framtiden både i de nordiska länderna och globalt.

Inledningsvis önskade rådets president Silja Dögg Gunnarsdóttir deltagarna välkomna och berättade om prioriteringarna under Islands presidentskap. Presidentskapsprogrammet för 2020 framhäver den biologiska mångfalden: För det första är avsikten att engagera ungdomar i Norden för att ge dem möjligheten att påverka de nya internationella målsättningarna om biologisk mångfald under 2020. Det andra området gäller den maritima biologiska mångfalden, som har ytterst stor betydelse för Island och andra nordiska länder som är mycket beroende av havets resurser.

Huvudtalare vid mötet var Norges statsminister Erna Solberg, som berättade om den internationella högnivåpanelens arbete för en hållbar havsekonomi och om aktuella teman i Norden och inom det nordiska samarbetet. Solberg startade panelen 2018 och leder dess arbete. Ledarna för regeringarna i 14 kustnationer medverkar, och panelen har som mål att skapa internationella insikter i hur haven och en bra marin miljö kan förvaltas hållbart och på ett sätt som genererar mervärde.

Solberg sade att det inom de projekt som an knyter till panelen har utarbetats så kallade blåböcker och specialrapporter som exempelvis kan hjälpa till att uppnå det 14:e målet för hållbar utveckling. De senaste rekommendationerna offentliggjordes i december 2020. Statsministern lyfte flera gånger fram vikten av att haven tål den belastning som de utsätts för och att de ska förvaltas på ett övergripande sätt.

Efter Solbergs anförande förde rådet en diskussion i frågan. I sina anföranden framförde ledamöterna att det är viktigt att höra de ungas åsikter i miljöfrågor som fiskodling på land och anknytande nordisk samordning, närmare lagstiftningssamarbete mellan de nordiska länderna i fråga om skyddet av haven och miljökonsekvenser av förnybar energi.

9.5 Naturens bärkraft och mångfald

Utskottet för ett hållbart Norden förde den 27 oktober en diskussion om Nordiska ministerrådets hållbarhetsredogörelse för 2020. Den återkommande redogörelsen görs upp för två år i sänder. Särskilda teman den här gången var unga och förankringen av målen för hållbar utveckling 2030.

Ledamöterna i utskottet frågade Islands samlagsminister Sigurður Ingi Jóhannsson bland annat om de nordiska ländernas åsikter skiljer sig från varandra när det gäller ambitionen att vara den mest integrerade regionen i världen. Jóhannsson konstaterade att det är bra att de nordiska länderna har olika starka sidor när det gäller målet för hållbar utveckling. I diskussionen behandlades också cirkulär ekonomi och användning av biomassa.

Vidare diskuterades medlemsförslaget om de nordiska ländernas satsningar på naturliga klimatlösningar för kolinlagring. Som sakkunnig hördes professor Carsten Rahbek, som är chef för centret för makroekologi, evolution och klimat vid Köpenhamns universitet. Rahbek kom med bakgrundsfakta till diskussionen genom att redogöra för havens, skogarnas och våtmarkernas betydelse för koldioxidbindningen. Klimatåtgärder som är viktiga med tanke på koldioxidbindningen ska också vara förenliga med åtgärderna för biologisk mångfald. De får inte motverka varandra. Bland annat ekonomiskogor och vilda skogar väckte mycket diskussion. Båda behövs, men också våtmarker är viktiga, eftersom koldioxidbindningen där ofta kan vara mångdubbel jämfört med skogarna. Genom att inrätta naturskyddsområden kan man i stor utsträckning undvika artförlust. Enligt en uppskattning skulle man genom ett skydd på 15 procent kunna undvika 60 procent av den prognostiserade utrotningen av arter.

Utskottet beslutade att stödja medlemsförslaget. Utskottet antog också ett betänkande om medlemsförslaget om mikroplaster i kroppen. Diskussionen om mikroplast behandlas i föregående kapitel.

Vidare behandlade utskottet ett medlemsförslag om den sista användningsdagen för fossila bränslen i de nordiska länderna. Alla partigrupper var eniga om att vi förr eller senare måste utfasa fossila bränslen. Det rådde dock oenighet om hur fossila bränslen ska ersättas i energiproduktionen och i synnerhet om inom vilken tidsram detta skulle vara möjligt. Efter en omröstning beslutade utskottet att inte fortsätta behandlingen av medlemsförslaget.

Utskottet diskuterade ett medlemsförslag om en gemensam nordisk strategi för nedmontering av vindkraftverk och återvinning av avfall från vindkraftsindustrin. Utskottet beslutade enhälligt att fortsätta behandlingen av medlemsförslaget.

Vidare behandlades ett medlemsförslag om företagets samhällsansvar, mänskliga rättigheter och äganderätt till naturresurser. Ett förslag lades fram om att remittera medlemsförslaget till utskottet för tillväxt och utveckling. Men slutligen stannade utskottet för att skjuta fram behandlingen av förslaget till en senare tidpunkt.

Utskottet diskuterade också EU:s arktiska strategi. Teman som togs upp var råvaruresurser, miljörisker vid utvinning och nationella intressen gällande naturresurser. Enligt utskottsledamöterna finns det i EU ingen klar bild av verkligheten i Arktis eller levnadsförhållandena för dem som bor i området.

9.6 Gemensamt möte med miljö- och klimatministrarna

Nordiska rådets utskott för ett hållbart Norden har nu i flera års tid haft ett gemensamt möte med de nordiska miljö- och klimatministrarna i samband med sessionerna. Det gemensamma mötet 2020 ordnades på distans den 28 oktober. Fokus låg på två teman: den europeiska gröna given och FN-konventionen om biologisk mångfald. Ministrarna tillfrågades vilka de nordiska ländernas styrkor är i förhållande till EU som helhet inom ramen för den gröna given. Ministrarna var mycket eniga om att de nordiska länderna måste visa vägen med ambitiösa mål i EU och påvisa att stora utsläppsminskningar inte leder till att ekonomin försvagas: tvärtom är de en investering i grön tillväxt.

Finlands miljöminister Krista Mikkonen sade att satsningar på den gröna given uttryckligen är en konkurrensfördel för EU. Hon betonade vikten av att stärka den cirkulära ekonomin och en hållbar användning av naturresurser. De nordiska länderna har mycket kompetens på området. Enligt Mikkonen är det viktigt att genomföra en dubbel omställning, ekologisk och digital, eftersom man då drar störst nytta av den gröna given.

Också betydelsen av innovationer framhövdes. Den svenska miljöministern Isabella Lövin nämnde bland annat stålindustrins enorma potential att spara energi genom att överge koks till förmån för väte och elektricitet. Den danska klimat- och energiministern Dan Jørgensen ansåg för sin del att det är viktigt att vi utnyttjar innovationer i utvecklandet av vår ekonomi men att detta inte behöver begränsa utnyttjandet av dem på andra håll i världen.

Utskottsledamöterna påpekade att vi inte ser ut att uppnå målen för biologisk mångfald och frågade hur detta bör rättas till. Ministrarna instämde i denna kommentar. Minister Mikkonen konstaterade att konventionens uppbyggnad behöver förbättras. Utvecklingen måste ses över oftare, och om det verkar som om målen inte uppnås måste ytterligare åtgärder vidtas. Mikkonen såg i alla fall positivt på att frågan fått mer synlighet än tidigare. Frågan om biologisk mångfald är lika viktig som klimatfrågan: när vi förlorar mångfald minskar våra möjligheter att bekämpa klimatförändringen. Mikkonen påminde om att vi också måste se till att våra åtgärder för att uppnå klimat- och biodiversitetsmålen inte motverkar varandra. I Finland har naturskyddsområdena till stor del legat i fokus, men med tanke på mångfalden är också annan

markanvändning viktig. Också i detta sammanhang är den cirkulära ekonomin och delningsekonomin väsentliga, menade Mikkonen. De gör det möjligt att minska trycket på användningen av naturresurser och skapa utrymme för mångfald i naturen.

Ministrarna tillfrågades om den globala bördefördelningen när det gäller att bevara mångfalden. Norges klimat- och miljöminister Sveinung Rotevatn sade att varje förlorad art är en för mycket. Han pekade på vikten av skyddsåtgärder och nämnde som exempel att 3 miljarder norska kronor satsats på skydd av de norska skogarna. Sveriges miljöminister Isabella Lövin berättade att den biologiska mångfalden måste ingå som ett element i det samlade utvecklingsarbetet enligt Sveriges nya strategi för utvecklingsarbete. Länderna bör se frågan om bevarande av den biologiska mångfalden snarare som en möjlighet än som en börda. Den danska miljöministern Lea Wermelin var inne på samma linje. Hon uppgav att Danmark har granskat hur man i avtalen om utvecklingsarbete uttryckligen kan framhäva klimatet och stödet för den biologiska mångfalden.

Miljöminister Mikkonen tillfrågades också om Finlands hållning till EU:s skogsstrategi. Hon nämnde att skogsstrategin bland annat går ut på att trygga skogarnas mångfald, stödja skogarnas roll i att bromsa klimatförändringen och anpassa sig till den samt att garantera hållbar näringsverksamhet. Skogspolitiken ingår dock inte i EU:s behörighet.

10. Budgeten för nordiskt samarbete

Med den nordiska budgeten finansieras det samarbete som bedrivs i Nordiska rådet, Nordiska ministerrådet och inom de nordiska institutioner som bekostas med budgetmedel. Nordiska rådets årliga budget uppgår till cirka 37,5 miljoner danska kronor (omkring 5 miljoner euro) och ministerrådets budget till drygt 967 miljoner danska kronor (omkring 130 miljoner euro).

Medlemsländernas regeringar betalar årligen en medlemsavgift till Nordiska ministerrådet, medan ländernas parlament betalar en medlemsavgift till Nordiska rådet. Ländernas betalningsandelar till Nordiska rådet bestäms enligt en överenskommen fördelning. Fördelningen bestäms utifrån de nordiska ländernas fastställda bruttonationalinkomst under de två föregående åren. Valutakurserna bestäms enligt de kurser som ges på Danmarks nationalbanks webbplats. Fördelningen för 2021 i procent är således preliminärt följande: Danmark 21,8, Finland 16,7, Island 1,6, Norge 27,8 och Sverige 32,1. Medlemsländernas betalningsandelar har inte förändrats mycket under de senaste åren. Från och med 2020 ingår en indexhöjning i den medlemsavgift som de nationella parlamenten betalar till Nordiska rådet.

10.1 Budgetprocessen

Nordiska ministerrådet beslutar om sin totala budget, som ska godkännas av Nordiska rådet. Generalsekreteraren för Nordiska ministerrådet upprättar ett budgetförslag i överensstämmelse med budgetreglerna. Ministerrådet och rådet för en dialog om förslaget och det behandlas i utskotten och partigrupperna. Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet förhandlar om budgeten innan rådet samlas till plenum. Betänkandet om ministerrådets budgetförslag behandlas i plenum innan det godkänns slutligt. Nordiska rådet kan föreslå förändrade prioriteringar och kräva preciseringskrav i vissa budgetposter för att säkerställa att medlen allokeras rätt. Däremot kan rådet inte påverka själva budgetramen.

Rådet och ministerrådet förhandlar hela kalenderåret om budgeten för det följande året. I rådet är det presidiet som svarar för budgetarbetet, men partigrupperna utser ansvariga personer som deltar i budgetförhandlingarna. Presidenten leder budgetarbete i rådet och ansvarar för förhandlingarna med ministerrådet. Coronaårets händelser påverkade redovisningsårets budgetprocess och tidtabellen för den.

Visionen och prioriteringarna i den nya strategi som Nordiska ministerrådet godkände 2019 har i betydande grad påverkat ministerrådets budget. Budgeten byggdes upp kring visionens tre teman: ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden. Den nya budgeten påverkar både enskilda budgetposter och den egentliga budgetprocessen. Det nya i ministerrådets budgetarbete var nu att budgetperspektivet var fyra år, dvs. att det utöver budgeten för 2021 även omfattade en uppskattning av budgetramarna för 2022–2024. Rådets och ministerrådets etablerade budgetprocess håller därför på att förändras, och det kommer att föras en diskussion om de nya samarbetsformerna.

Den 15 december godkände presidiet, agerande som plenum, ett betänkande om ministerrådets förslag till Nordiska ministerrådets handlingsplan 2021–2024. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att till halvtidsöversynen av handlingsplanen år 2022 foga delmål för inrättandet av ett ministerråd för transportpolitik och för samhällssäkerheten.

Nordiska rådets budget är betydligt mindre än ministerrådets. Det är en administrativ budget för bland annat följande utgifter: bidrag till partigrupperna, mötes- och resekostnader, utskottsarbete, tolkning och översättning, publikationer och administrativa utgifter inklusive personal. Budgeten fastställs årligen av rådets presidium. Presidiet godkände rådets budget för 2021 den 14 december.

Kontrollkommittén har en viktig roll i behandlingen av ekonomiska frågor i både Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet. Kontrollkommitténs ordförande deltog under året när presidiet behandlade bland annat statsrevisorernas revisionsberättelse om rådets verksamhet 2019. Kontrollkommittén övervakar parlamentariskt den verksamhet som finansieras med samnordiska medel. Kommitténs särskilda uppgift är dessutom att ge presidiet utlåtanden om tolkningen av Helsingforsavtalet, andra avtal om nordiskt samarbete och rådets arbetsordning.

11. Teman i det nordiska samarbetet 2021

Finlands delegation kommer under 2021 i hög grad att vara sysselsatt med förberedelserna inför Finlands presidentskap i Nordiska rådet 2022. Presidentskapet i rådet innebär att sessionen vecka 44 hålls i värdlandets parlament och att rådets prisutdelning ordnas i samband med sessionen. Dessutom utarbetas och verkställs Finlands program för presidentperioden och ordnas flera av rådets möten och andra internationella möten i Riksdagshuset.

Teman för rådets arbete 2021 är coronaepidemiens inverkan på det nordiska samarbetet och tiden efter krisen, den övergripande säkerhetsstrategin och genomförandet av den, genomförandet av den nya nordiska utrikes- och säkerhetspolitiska strategin samt kampen mot cyber- och hybridhot.

11.1 Presidentskapet i Nordiska rådet 2021

Danmark innehar presidentskapet i Nordiska rådet 2021. Vid sessionen utsågs Bertel Haarder, ordförande för Danmarks delegation, till president för Nordiska rådets följande verksamhetsår. Den danska delegationens vice ordförande Anette Lind utsågs till vicepresident. Till president för Nordiska rådet väljs för ett kalenderår en medlem i rådet från det land där nästa ordinarie session ska hållas. Det beslutades att Nordiska rådets session 2021 hålls i Köpenhamn.

Huvudtemat för det danska presidentskapet är coronapandemin och tiden därefter. I presidentskapsprogrammet sägs det att pandemin fick våra länder att agera olika och skapa svårigheter för nordiska invånare som arbetar, studerar, reser och investerar i ett annat nordiskt land. Det gör kampen mot gränshinder ännu viktigare. Vid presidiets möte den 27 oktober presenterade den danska delegationen prioriteringarna i nästa års nordiska parlamentariska samarbete.

Särskilda prioriteringar är det nordiska försvars- och beredskapssamarbetet, de nordiska klimatinsatserna, det nordiska ungdomsarbetet för språk och kulturer samt turismsamarbetet. Det behövs en starkare gemensam strategi för beredskapssamarbetet så att de nordiska länderna är bättre förberedda på att möta kriser, pandemier, naturkatastrofer som förstärkts av klimatförändringen, såsom översvämningar, torka och skogsbränder, samt i synnerhet cyberattacker.

11.2 Finlands ordförandeskap i Nordiska ministerrådet 2021

Finlands statsminister Sanna Marin presenterade programmet för Finlands ordförandeskap i Nordiska ministerrådet 2021 vid ett presidiummöte den 27 oktober. Programmet följer prioriteringarna i Nordiska ministerrådets strategi, det vill säga ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden. Visionen är att Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region före 2030.

Coronapandemin understryker behovet av såväl internationellt, europeiskt som regionalt samarbete. Närmare samarbete är också vad nordborna förväntar sig av sina regeringar. Särskilt aktuella samarbetsområden utöver den fria rörligheten är försörjningstryggheten och beredskapen inför framtida kriser. Nordiska ministerrådet fyller 50 år under Finlands ordförandeskap.

Angående ministerrådets prioritering Ett grönt Norden konstateras det att Norden länge har samarbetat internationellt för att bekämpa klimatförändringen. Det nordiska samarbetet stärker våra länders nationella insatser för att uppnå koldioxidneutralitet. I arbetet för att uppnå klimatmålen är de nordiska länderna föregångare. Den nordiska välfärdsmodellen stöder en socialt rättvis omställning. I vår välfärdsmodell ingår demokrati, rättsstatsprincipen, välfungerande förvaltning, öppenhet, tillit och ett aktivt civilsamhälle. Modellen garanterar jämlika utgångspunkter för alla. Dit hör också hälso- och sjukvård och sociala skyddsnet. Just på grund av detta har de nordiska länderna varit bra på att anpassa sig, förändras och förnyas, vilket i sin tur har varit viktiga framgångsfaktorer i en värld som förändras.

BILAGA 1 Finlands delegation 1.1. – 31.12.2020

Medlemmar

Valda medlemmar

Alanko-Kahiluoto, Outi, gröna

Eriksson, Anders, ÅF

Gunell, Camilla, ÅSD

Heinäluoma, Eveliina, sd

Honkasalo, Veronika, vänst

Ikonen, Anna-Kaisa, saml

Junnila, Vilhelm, saf

Juuso, Kaisa, saf

Järvinen, Heli, gröna

Kinnunen, Mikko, cent

Kärnä, Mikko, cent

Nurminen, Ilmari, sd

Ovaska, Jouni, cent

Purra, Riikka, saf

Ranne, Lulu, saf, viceordförande

Rydman, Wille, saml

Strand, Joakim, sv

Tuomioja, Erkki, sd, ordförande

Vartiainen, Juhana, saml

Viljanen, Heidi, sd

Suppleanter

Adlercreutz, Anders, sv

Aittakumpu, Pekka, cent

Antikainen, Sanna, saf (t.o.m. 10.2)

Arhinmäki, Paavo, vänst

Berg, Kim, sd

Filatov, Tarja, sd

Holmström, Simon, HI

Juvonen, Arja, saf (t.o.m. 10.2)

Kemppi, Hilka, cent

Koskela, Jari, saf

Kvarnström, Johan, sd

Delegationens arbetsutskott

Tuomioja, Erkki, sd, ordförande

Ranne, Lulu, saf, viceordförande

Alanko-Kahiluoto, Outi, gröna

Petelius, Pirkka-Pekka, gröna

Pitko, Jenni, gröna

Reijonen, Minna, saf (fr.o.m. 11.2)

Sarkkinen, Hanna, vänst

Satonen, Arto, saml

Sirén, Saara-Sofia, saml

Tynkkynen, Sebastian, saf (fr.o.m. 11.2)

Wallinheimo, Sinuhe, saml

Valve, Wille, MSÅ

Werning, Paula, sd

Vestman, Heikki, saml

Eriksson, Anders, ÅF
Honkasalo, Veronika, vänst
Ovaska, Jouni, cent
Rydman, Wille, saml
Strand, Joakim, sv
Medlemmar i presidiet, utskott, kommittéer och arbetsgrupper
Presidiet
Rydman, Wille, saml
Tuomioja, Erkki, sd
Utskottet för kunskap och kultur i Norden
Gunell, Camilla, ÅSD
Honkasalo, Veronika, vänst
Kinnunen, Mikko, cent
Ovaska, Jouni, cent
Purra, Riikka, saf
Viljanen, Heidi, sd
Utskottet för ett hållbart Norden
Ikonen, Anna-Kaisa, saml
Kärnä, Mikko, cent
Utskottet för tillväxt och utveckling i Norden
Eriksson, Anders, ÅF
Heinäluoma, Eveliina, sd
Junnila, Vilhelm, saf
Ranne, Lulu, saf
Strand, Joakim, sv
Vartiainen, Juhana, saml
Utskottet för välfärd i Norden
Alanko-Kahiluoto, Outi, gröna, viceordförande
Juuso, Kaisa, saf
Järvinen, Heli, gröna

Nurminen, Ilmari, sd

Kontrollkommitté

Alanko-Kahiluoto, Outi, gröna

suppleant Järvinen, Heli, gröna

Honkasalo, Veronika, vänst

suppleant Arhinmäki, Paavo, vänst

Juuso, Kaisa, saf

suppleant Purra, Riikka, saf

Gränshinder-grupp

Ranne, Lulu, saf, viceordförande (t.o.m. 27.1), ordförande (fr.o.m. 28.1)

Järvinen, Heli, gröna (fr.o.m. 22.6)

Arbetsgrupp för samhällsäkerhet

Rydman, Wille, saml, ordförande

Nordiska kulturfondens styrelse

Arhinmäki, Paavo, vänst

suppleant Viljanen, Heidi, sd

Nordiska Investeringsbankens kontrollkommitté

Rydman, Wille, saml

BILAGA 2 Nordiska rådets rekommendationer 2020

Rekommendation 1/2020: Nordisk roaming som omfatter Färöerna och Grönland (A 1780/tillväxt)

Nordisk råd rekommenderer Nordisk ministerråd

at etablere et nordisk roamingsamarbejde, hvor alle nordiske indbyggere frit kan roame på tværs af de nordiske lande og selvstyreområder.

Rekommendation 2/2020: Regjeringsbehandling av Nordisk råds strategi for samfunnssikkerhet (A 1830/pres)

Nordisk råd rekommenderer de nordiske regjeringene i samråd med Nordisk ministerråd

å forholde seg til Nordisk råds strategi for samfunnssikkerhet og komme tilbake til Nordisk råd med et utfyllende svar på om, og i så fall hvordan, regjeringene og Nordisk ministerråd vil følge opp de mange anbefalingene i strategien.

å gi klare og tydelige begrunnelser til Nordisk råd dersom noen av anbefalingene i strategien ikke skal følges opp.

Rekommendation 3/2020: Genanvendelsesstrategi (A 1758/hållbart)

Nordisk råd rekommenderer Nordisk ministerråd

at affaldseksport kun må foregå til virksomheder, der kan dokumentere genanvendelse eller miljømæssigt forsvarlig bortskaffelse af affaldet.

at Nordisk Ministerråd udarbejder et forslag til en samlet fælles genanvendelsesstrategi for alle affaldstyper.

at Nordisk Ministerråd udarbejder en nordisk støtteordning for forskning- og udvikling i nye genanvendelsesmetoder og 'zero waste' løsninger.

Rekommendation 4/2020: Forskning i forsuring af havet (A 1763/hållbart)

Nordisk råd rekommenderer Nordisk ministerråd

at tage initiativ til at øge det nordiske samarbejde om frembringelse af viden omkring forsuring af havet og økosystemer samt havforsuringens mulige konsekvenser for livsbetingelserne for indbyggere ved kyststrækninger i Norden, og at der afsættes økonomiske midler til dette initiativ.

at udarbejde en langsigtet og målrettet indsatsplan for forsuring af havet, som understøtter kontinuerlig frembringelse af viden om de biologiske, økologiske og socioøkonomiske konsekvenser af havets forsuring, og som kommer med anbefalinger til tilpasning og forebyggelse af havforsuringens konsekvenser for fiskeindustriens og lokalsamfundenes livsbetingelser.

Rekommendation 5/2020: Fælles indsats for at reducere madspild i Norden (A 1834/hållbart)

Nordisk råd rekommanderer Nordisk ministerråd

at holde en høring om madspild med eksperter, nordiske medlemmer af EU's 'Food loss and waste platform' og medlemmer fra miljø- og klimasektorens undergruppe for affald, andre relevante aktører, interesserede samt offentligheden.

at gennemføre en kampagne om madspild som bygger på høringen og de nordiske erfaringer.

at udarbejde en rapport i 2024, som giver en status for de nordiske landes arbejde med at nå deres respektive nationale målsætninger og det nordiske mål, som afspejler verdensmål 12.3 om 50 % reduktionsmål på madspild i detail- og forbrugerniveau pr indbygger og reduktion af fødevarer i produktions- og forsynings-kæder i 2030, og komme med anbefalinger til indsatser, der understøtter at de nordiske lande når 2030 målene.

Rekommendation 6/2020: Nordisk Ministerråds budget 2021 (B 330/pres)

Nordisk råd rekommanderer Nordisk ministerråd

at Nordisk Kulturfond udover de afsatte midler i budgettet tildeles 750.000 DKK til initiativer, der skal mildne de negative effekter af Covid-19 på kulturområdet. Midlerne afsættes fra 40 MDKK puljen, som bl.a. er afsat til at imødegå effekterne af Covid-19.

at Orkester Norden udover de afsatte midler i budgettet tildeles yderligere 50.000 DKK. Midlerne afsættes fra budgetpost 4-2208 Strategiske Satsninger under MR-K.

at der afsættes 250.000 DKK til Nordisk Litteraturuge. Midlerne afsættes fra 40 MDKK puljen.

at kulturstøtteprogrammet, som det nordiske institut på Grønland (NAPA) har dispositionsret over, tildeles yderligere 350.000 DKK udover de afsatte midler i budgettet. Midlerne afsættes fra budgetpost 4-2208 Strategiske Satsninger under MR-K.

at den nordiske arbejdsgruppe for mental helse fastholder selvmordsforebyggelse som et af sine centrale temaer, og at selvmordsforebyggelse får særskilt fokus i forbindelse med planlægningen af et psykiatritopmøde i 2021 under det finske formandskab.

at socialektoren fastholder fokus på initiativer som kan være med til at forebygge antibiotikaresistens, herunder inden for rammerne af de Covid-19 relaterede initiativer, som sektoren vil arbejde med i 2021.

at socialektoren som en del af det igangværende kortlægningsarbejde under det svenske formandskabsprojekt VOPD (vård och omsorg på distans) fastholder fokus på mentalt helbred. I tillæg vil der fra 2021 blive gennemført et VOPD 2.0 projekt med det formål at støtte implementering af digitale løsninger inden for pleje og omsorg. Projektet er tværsektorielt og gennemføres i ramme af handlingsplanen for udmøntning af visionen.

at der udover de afsatte midler i budgettet afsættes 500.000 DKK til at styrke det nordiske sprogsamarbejde under budgetpost 2-2544 Det nordiske sprogsamarbejde. Midlerne afsættes fra 40 MDKK puljen (250.000 DKK) og fra budgetpost 2-2506 Strategisk nordisk uddannelsessamarbejde under MR-U (250.000 DKK).

at der i forhold til transportsamarbejdet ikke på nuværende tidspunkt oprettes et MR-Transport. Sagen er senest blevet drøftet mellem de nordiske samarbejdsministre i september 2020, hvor det blev konkluderet, at der på nuværende tidspunkt ikke er enighed om dette spørgsmål i kredsen af lande. Det udelukker dog ikke et samarbejde på andre niveauer på dette område, og der er afsat betydelige midler til arbejdet med grøn transport i Nordisk Ministerråds vision 2030 og den tilhørende handlingsplan.

at der øremærkes 1,0 MDKK på budgetpost 1-0410 "Verksamhetsbidrag til FNF" til at opretholde finansieringen af undervisningsplatformen "Norden i Skolen".

Rekommendation 7/2020: Nordisk Ministerråds handlingsplan 2021 - 2024 (B 331/pres)

Nordisk råd rekommanderer Nordisk ministerråd

at gennemføre handlingsplanen, med følgende justeringer:

at ved reevalueringen af handlingsplanen i 2022 tilføje handlingsplanen delmål om et Ministerråd for Transport.

at ved reevalueringen af handlingsplanen i 2022 tilføje handlingsplanen delmål om samfundssikkerhed.

Rekommendation 8/2020: Nytt samarbetsprogram på kulturområdet 2021 - 2024 (B 332/kultur)

Nordiska rådet rekommanderar Nordiska ministerrådet

att genomföra nytt samarbetsprogram på kulturområdet 2021 - 2024.

Rekommendation 9/2020: Nyt samarbejdsprogram for regional udvikling og planlægning (B 333/tillvæxt)

Nordiska rådet rekommanderar Nordiska ministerrådet

att genomföra planerna i det regionala samarbetsprogrammet 2021 - 2024, med beaktande av de synpunkter som framkommer i betänkandet.

Rekommendation 10/2020: Retningslinjer for Naboer i vest 2021 - 2023 (B 334/pres)

Nordisk råd rekommanderer Nordisk ministerråd

at vedtage retningslinjerne for Naboer i vest 2021 - 2023.

Rekommendation 11/2020: Medie- och informationskunnighet (A 1842/kultur)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utpeka en arbetsgrupp vars roll det blir att utarbeta en policy om utbildning i medie- och informationskunnighet som når till alla åldersgrupper.

Rekommendation 12/2020: Suicidprevention i Norden (A 1796/välfärd)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att arbeta för att minska självmorden i varje nordiskt land med 25 procent till år 2025, där målet på längre sikt bör vara en nollvision i Norden.

att arbeta för en gemensam nollvision rörande självmord bland alla högriskgrupper i Norden.

att arbeta för en nollvision rörande självmord framför tåg i Norden fram till 2025.

att lyfta fram ungdomsmottagningar som ett bra exempel på hur man kan minska den psykiska ohälsan bland barn och unga i Norden.

att genomföra ett toppmöte för ett ökat kunskapsutbyte rörande suicidprevention i Norden i 2021.

att opsamle viden og erfaringer om selvmord og selvmordsforsøg under Coronakrisen.

Rekommendation 13/2020: Avskaffande av tidsomställning i nordiska länder (A 1815/tillväxt)

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att i samband med ett eventuellt beslut om att fastställa fasta tidszoner och frångå växlingen mellan sommartid och vintertid, samordna detta inom Norden och Baltikum, så att, i första hand, fastlands-Norden (inklusive Åland), och helst även de baltiska staterna, väljer att hamna i en och samma tidszon, och att i andra hand tillse att tidsskillnaderna inom Norden inte ökar ytterligare.

Rekommendation 14/2020: Ökad kontroll av fartyg i nordiska hamnar gällande alkoholtester och säkerhet ombord (A 1786/tillväxt)

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att verka för nolltolerans mot alkohol ombord på kommersiella fartyg.

att verka för att införa fler hamnstatskontroller.

att verka för skärpta straff vid grovt sjöfylleri.

Rekommendation 15/2020: Nattåg i Norden (A 1825/tillväxt)

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att tillsammans låta göra en nulägesbeskrivning och behovskartläggning, inklusive kostnads- och finansieringsförutsättningar, som visar på potentialen i och förutsättningarna för en utbyggd nattågstrafik inom Norden och från Norden till andra länder i Europa inom rimlig restid med nattåg. En sådan analys bör bland annat se på eventuella effekter på resandet med flyg respektive bil, samt eventuella konsekvenser för godstrafiken. Resultatet av de analyser som redan gjorts bör tas tillvara.

att öka samarbetet för att återetablera nattågsförbindelser mellan de nordiska länderna, och ut i Europa, förutsatt att analysen visar att en sådan satsning bidrar till att Norden blir världens mest hållbara och integrerade region, och att det skulle medföra en nytta för länderna.

att lägga till rätta för en bättre samordning av godstransporterna i Norden, för att kunna flytta över mer tonnage från väg till räls och sjöfart, utan att godstransporter på räls behöver konkurrera med passagerartrafiken.

att samarbeta kring eventuell upphandling av nya tågvagnar, för att spara resurser och maximera tågens användbarhet i Norden och på kontinenten.

att samarbeta för att möjliggöra gemensamma (digitala) biljettsystem i och mellan länderna, såväl vad gäller nationell som regional kollektivtrafik.

Rekommendation 16/2020: Nordisk jämförande analys av skolstängningarnas konsekvenser för skolornas elever (A 1845/kultur)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att ta fram en nordisk jämförande analys av skolstängningarnas konsekvenser på nordiska skolelever.

Rekommendation 17/2020: Mikroplast i kroppen (A 1813/hållbart)

Nordisk råd rekommanderer de nordiske regeringer

at undersøge mængden af mikroplast, der kommer ind i kroppen.

at undersøge effekten af mikroplast, der kommer ind i kroppen.

BILAGA 3 Nordiska rådets priser

Covid-19 satte stopp för den planerade prisutdelningen på Island och vinnarna av de fem priserna avslöjades istället online.

Monika Fagerholm, Jens Mattsson, Jenny Lucander, Dag Johan Haugerud, Yngve Sæther, Sampo Haapamäki och Jens-Kjeld Jensen tog emot Nordiska rådets priser vid en digital prisutdelning den 27 oktober.

Nordiska rådets litteraturpris 2020

Nordiska rådets litteraturpris tilldelades 2020 författaren Monika Fagerholm för romanen Vem dödade bambi? Fagerholm belönades för ett verk som är en med rasande energi skriven stilliserad moralitet.

Nordiska rådets barn- och ungdomslitteraturpris 2020

Nordiska rådets barn- och ungdomslitteraturpris 2020 beviljades för bildboken Vi är lajon! Verket har skrivits av den svenske författaren Jens Mattsson och illustrerats av den finlandssvenska illustratören Jenny Lucander. Årets vinnarbok står omutligt på barnets sida, med ett barnperspektiv genomdrivet i både text och bild.

Nordiska rådets filmpris 2020

Nordiska rådets filmpris 2020 gick till den norska filmen Barn, skriven och regisserad av Dag Johan Hauge-rud och producerad av Yngve Sæther. Barn är ett ambitiöst och eftertänksamt verk som med empati och stort allvar går in i förhållandet mellan barn och vuxna och ställer ingående frågor.

Nordiska rådets musikpris 2020

Den finske kompositör Sampo Haapamäki fick Nordiska rådets musikpris 2020 för verket "Konsertto neljäsoasävelaskelpianolle ja kamariorkesterille" (Konsert för kvartstonspiano och kammarorkester). Haapamäki fick priset för ett verk som på ett unikt sätt förenar naturlig musikalitet, imponerande hantverk och otröttlig utforskning av den klassiska musikens traditioner.

Nordiska rådets miljöpris 2020

Nordiska rådets miljöpris 2020 tilldelades Jens-Kjeld Jensen från Färöarna för sin stora insats för att sätta fokus på mångfalden i den färöiska naturen. Jens-Kjeld Jensen samarbetar med naturforskare världen över och har medverkat till att kartlägga över 350 nya arter på Färöarna.

NORDISKA RÅDET

Nordiska rådet grundades 1952. Rådet har 87 valda medlemmar från Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige, Färöarna, Grönland och Åland. Medlemmarna är indelade i ett presidium och fyra utskott. Ordförandeskapet alternerar mellan länderna. Den årliga ordinarie sessionen hålls i det land som har ordförandeskapet. Rådets beslut – rekommendationerna – sänds till Nordiska ministerrådet och regeringarna i de nordiska länderna, som beslutar hur de ska verkställas.

Presidiet ansvarar för övergripande politiska och administrativa frågor, budget, utrikes-, försvars- och säkerhetspolitiska frågor. Fungerar som plenarförsamling mellan sessionerna. Leder rådets arbete och svarar för samordningen av arbetet i samråd med parlamenten och internationella organisationer.

Utskottet för kunskap och kultur i Norden arbetar med ämnen inom kultur, forskning och utbildning, grundskola och gymnasium, vuxenutbildning och folkkupplysning. Idrott, språk, film och medier, allmän och mångfaldig konst och kultur, samt barn- och ungdomskultur hör också till arbetsområdena.

Utskottet för välfärd i Norden har fokus på den nordiska välfärdsmodellen och på agendan står ämnen som omsorg om barn, ungdom, funktionshindrade och äldre samt alkohol, narkotika och missbruksfrågor. Vidare handlar arbetet om jämställdhet, medborgarrättigheter, demokrati, mänskliga rättigheter, bekämpning av kriminalitet, integration, migration och flyktingar ursprungsfolkens villkor i Norden samt bostadspolitik.

Utskottet för ett hållbart Norden arbetar med ämnen som berör miljö- och naturskydd, naturresurser samt klimatfrågor så som konsekvenserna av klimatförändringar. Konsumenträttigheter, fiskeriförvaltning, jordbrukspolitik, livsmedel, atomsäkerhet, biologisk mångfald och hållbarhet är också ämnen och teman som behandlas.

Utskottet för tillväxt och utveckling i Norden arbetar med ämnen som handlar om arbetsmarknad och arbetsmiljö, näringsliv, handel och industri, energi, bekämpning av gränshinder, transport och transportsäkerhet. Därtill behandlas frågor inom finans- och ekonomisk politik, regionalpolitik, kommunikation och IT.

Kontrollkommittén utövar den parlamentariska kontrollen över verksamhet som finansieras med gemensamma nordiska medel.

Valkommittén förbereder val som ska förrättas i plenarförsamlingen.

Partigrupperna i Nordiska rådet

Sedan 1973 har rådets valda medlemmar kunnat bilda partigrupper. I en partigrupp måste det finnas minst fyra medlemmar som representerar minst två länder. Det också medlemmar som inte tillhör någon registrerad nordisk partigrupp. Det är presidiet som beslutar om reglerna för registrering av partigrupperna.

Det finns fem partigrupper i Nordiska rådet:

- Socialdemokratiska gruppen
- Mittengruppen
- Konservativa gruppen
- Nordisk grön vänster
- Nordisk frihet

Nordisk nytta är en central princip i det nordiska samarbetet. Utgångspunkterna är:

- att de gemensamma lösningarna har väsentligt positivare verkan jämfört med att samma projekt skulle ha genomförts nationellt, "tillsammans är vi starkare än var och en var för sig"
- att få synlighet för och stärka den nordiska samhörigheten
- att förbättra nordiskt kunnande och konkurrenskraft
- att stärka de nordiska ländernas inflytande internationellt